

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับบทบาทของศาล ในการตรวจคำฟ้องในคดีอาญา

เมื่อได้ทำการศึกษาบทบาทของศาลในการค้นหาความจริงในคดีอาญา ระบบการฟ้อง และการตรวจฟ้องคดีอาญาของไทยและต่างประเทศ อาทิเช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นต้น จะเห็นได้ว่ามีบทบาทของศาลในการค้นหาความจริงในคดีอาญานั้นในแต่ละประเทศนั้นมีความแตกต่างกันไป โดยในบางประเทศศาลมีอำนาจในการไต่สวนเพื่อหาความจริงในคดี เช่น ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ศาลมีอำนาจในการไต่สวนเพื่อทราบข้อเท็จจริงในคดีและมีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานได้ด้วยตนเอง รวมถึงสั่งให้สืบพยานบางอย่างโดยใช้อำนาจในการสืบพยานโดยอิสระได้ แต่ในกรณีของประเทศไทยนั้นโดยทั่วไปแล้วศาลจะวางตัวเป็นกลางไม่แสวงหาข้อเท็จจริงโดยยังคงวางตัวเป็นคนกลางเพื่อรักษาภาวะเบี่ยงในกระบวนการพิจารณาให้เรียบร้อย ส่วนในเรื่องของการนำเสนอหรือแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยนั้นโดยหลักแล้วจะเป็นหน้าที่ของโจทก์และจำเลย ในเรื่องของคำฟ้องในคดีอาญานั้น จากการศึกษาของผู้เขียนพบว่ารูปแบบของคำฟ้องในแต่ละประเทศนั้น โดยทั่วไปแล้วมักจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยมีรายละเอียดที่กำหนดเอาไว้ในคำฟ้องในทิศทางเดียวกัน ความแตกต่างของรายละเอียดในคำฟ้องของแต่ละประเทศยังมีไม่มากนัก

คำฟ้องในคดีอาญานั้นนับเป็นเงื่อนไขที่ให้อำนาจในการดำเนินคดีที่สำคัญประการหนึ่ง โดยในประเทศส่วนใหญ่จะยึดถือหลักการเดียวกันว่า จำเลยจะไม่รับการพิจารณาคดีอาญาในคดีที่ไม่ได้มีการฟ้องร้อง กล่าวคือ การยื่นคำฟ้องต่อศาลถือเป็นกระบวนการขั้นตอนแรกในการดำเนินคดีในชั้นพิจารณา หากปราศจากการยื่นคำฟ้องต่อศาลแล้ว กระบวนการพิจารณาในชั้นศาล เพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยย่อมไม่อาจที่จะดำเนินต่อไปได้ ซึ่งโดยหลักแล้วการยื่นคำฟ้องดังกล่าวสามารถแบ่งแยกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การยื่นคำฟ้องในลักษณะที่เป็นลายลักษณ์อักษร และการยื่นคำฟ้องต่อศาลด้วยวาจา ในบทนี้ผู้เขียนจึงขอทำการวิเคราะห์ปัญหา และผลกระทบเกี่ยวกับบทบาทของศาลในการตรวจคำฟ้องในคดีอาญา เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบคำฟ้องในต่างประเทศกับคำฟ้องของไทย

ในสถาบันตุลาการผู้พิพากษาถือเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญเนื่องจากมีหน้าที่โดยตรงในการตัดสินชี้ขาดข้อพิพาท อีกทั้งยังเป็นบุคคลที่ต้องใช้อำนาจหน้าที่ซึ่งเป็นตำแหน่งหน้าที่ที่จะต้องอำนวยความสะดวกแก่สาธารณชน และด้วยเหตุดังกล่าวผู้พิพากษาจึงจำเป็นที่จะต้องใช้อำนาจหน้าที่โดยระมัดระวังโดยให้เป็นที่ประโชยชน์สูงสุดแห่งมวลชน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) นั้น จำเลยได้รับการยกฐานะเป็นประธานในคดี กล่าวคือ จำเลยจะมีโอกาสในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ทำให้อาณัติการพิพากษาของจำเลยโดยอาศัยเทคนิคทางกระบวนการพิจารณาคดี และจำเลยอาจหลุดพ้นคดีเพียงเพราะพยานหลักฐานยังไม่เพียงพอ และพยานหลักฐานน่าสงสัย ทำให้ไม่ได้ความจริงแห่งคดีที่ครบถ้วนและรอบด้าน ศาลมีบทบาทในการเสาะหาข้อเท็จจริงในคดีนี้้อยมาก เป็นเรื่องของคู่ความแต่ละฝ่ายจะต้องเสนอข้อเท็จจริงและตรวจสอบข้อเท็จจริงกันเอง จึงมักจะปรากฏอยู่เสมอว่าจำเลยชนะคดีเนื่องกฎหมายวิธีพิจารณาคดีแตกต่างจากในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) ซึ่งศาลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาคดี และมีอำนาจที่จะสืบพยานเพิ่มเติมหรือดลสืบพยานเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด การกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการสืบพยานมีน้อยศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางและยืดหยุ่นได้มาก

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี นั้นถือว่าเป็นประเทศที่อยู่กลุ่มระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) ดังนั้น เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งได้แก่ พนักงานอัยการและศาลจึงมีอำนาจในการไต่สวนรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อพิสูจน์ความจริงในคดีได้โดยอิสระ แตกต่างจากประเทศไทยซึ่ง โดยหลักแล้วแม้จะเป็นกลุ่มประเทศที่ยึดหลักระบบประมวลกฎหมายก็ตาม แต่โดยทั่วไปแล้วพนักงานอัยการและศาลมักไม่มีอำนาจในการไต่สวนความจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความจริงในคดีมากนัก และนอกจากนั้นอำนาจในการไต่สวนที่มีอยู่นั้นในทางปฏิบัติก็มิได้นำมาใช้ในกระบวนการพิจารณาอย่างเคร่งครัดเนื่องจากในระบบกฎหมายของไทยนั้นได้มีการปลูกฝังมานับตั้งแต่อดีตว่า ผู้พิพากษาต้องวางตัวเป็นกลางในการพิจารณาคดี ดังนั้นเมื่อพิจารณาตามระบบในการดำเนินการพิจารณาคดีอาญาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นจะเกิดปัญหาการยกฟ้องจำเลยทางเทคนิคได้ยากเนื่องจากในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น จะยึดหลักการแสวงหาข้อเท็จจริงแห่งคดีเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นสำคัญ แตกต่างจากในประเทศไทยที่การพิจารณาพิพากษาคดีโดยส่วนใหญ่ยังคงยึดติดในรูปแบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นสำคัญ เช่น เกี่ยวกับการยื่นคำฟ้องนั้น หากศาลพบว่าคำฟ้องดังกล่าวมิได้บรรยายคำฟ้องให้ครบองค์ประกอบความผิด กรณีเช่นนี้ศาลของประเทศไทยจะ

ไม่อนุญาตให้โจทก์แก้ฟ้องเนื่องจากเห็นว่าเป็นกรณีที่โจทก์บรรยายฟ้องขาดตกบกพร่องในส่วนที่เป็นสาระสำคัญที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีในคำฟ้องนั่นเอง

หากพิจารณาคำฟ้องในต่างประเทศ อาทิเช่น คำฟ้องในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี นั้น คำฟ้องต้องแสดงถึงจำเลยผู้ถูกฟ้องการกระทำของจำเลยซึ่งถูกกล่าวหา เวลาและสถานที่กระทำความผิด องค์ประกอบของกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าว รายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำผิดของจำเลยตลอดจนบุคคลสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิด ตลอดจนการใช้บังคับได้ของบทบัญญัติ แห่งกฎหมายที่เป็นความผิดอาญาดังกล่าว ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับคำฟ้องของประเทศไทยแล้วจะเห็นได้ว่า มีลักษณะเดียวกันกับคำฟ้องของประเทศไทยที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 158 (5) กล่าวคือ การบรรยายข้อเท็จจริงทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำให้ครบองค์ประกอบความผิดที่โจทก์ฟ้อง ทั้งข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ รวมไปถึงบุคคลทรัพย์สินและสิ่งของมาพอสมควรเท่าที่จำเลยสามารถเข้าใจได้ดี

อย่างไรก็ตาม คำฟ้องของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก็มีส่วนที่แตกต่างกันในสาระสำคัญคือ คำฟ้องในคดีอาญาของเยอรมนีจะบรรยายถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด ในลักษณะตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยแสดงถึงวันเวลาและสถานที่ที่เกิดการกระทำความผิด คำฟ้องในคดีอาญาของเยอรมนีจะมีการเปิดเผยถึงข้อเท็จจริงในคดีมากกว่าคำฟ้องของประเทศไทยซึ่งเพียงแต่บรรยายให้ครบองค์ประกอบความผิดที่ฟ้องเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องบรรยายข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ก็ถือว่าเป็นฟ้องที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ซึ่งความแตกต่างนี้ผู้เขียนเห็นด้วยกับการบรรยายฟ้องของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมากกว่าเพราะ ด้วยการที่ศาลไทยนั้นดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีอาญาที่ต้องวางตัวเป็นกลาง ไม่เข้าไปค้นหาความจริงในคดี ดังนั้นจึงเป็นเรื่องปกติที่ศาลจะประทับฟ้องเพราะเห็นว่าฟ้องดังกล่าวเป็นฟ้องที่ครบองค์ประกอบความผิดแล้ว แต่เมื่อถึงขั้นพิจารณา เมื่อสืบพยานฝ่ายโจทก์จำเลยแล้วก็พบว่า ข้อเท็จจริงที่บรรยายมาไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่ศาลฟังเป็นยุติไม่สามารถ ฟังลงโทษจำเลยได้ ทั้งนี้ไม่ว่าวันแม้แต่ ฟ้องของพนักงานอัยการก็ตาม แสดงให้เห็นว่าการตรวจฟ้องของศาลนั้นไม่มีความหมายเลย ทำให้เกิดการยกฟ้องเพราะเหตุทางเทคนิค (Technicality)¹

โดยสรุปแล้วคำฟ้องของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกับคำฟ้องของประเทศไทยนั้น จะมีข้อแตกต่างกันที่คำฟ้องของเยอรมนีนั้น เป็นคำฟ้องที่บรรยายไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการสอบสวน เมื่อฟ้องคดีต่อศาล การบรรยายฟ้องก็เป็นการฟ้องจากข้อหาที่จำเลยกระทำ ไม่มียึดติดกับ

¹ คณิต ฒ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 41.

ฐานความผิด ในขณะที่การบรรยายฟ้องของประเทศไทย เป็นการบรรยายฟ้องให้ครบองค์ประกอบที่เป็นฐานความผิด กล่าวคือ การบรรยายฟ้องนั้นแม้จะบรรยายข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ก็จะต้องบรรยายให้ข้อเท็จจริงนั้นต้องด้วยองค์ประกอบของความผิดที่จะฟ้อง ผู้เขียนเห็นด้วยกับการบรรยายฟ้องของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กล่าวคือเป็นการบรรยายฟ้องให้ตรงกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เป็นการบรรยายฟ้องในข้อหาที่จำเลยกระทำความผิด ซึ่งการบรรยายฟ้องแบบนี้จะทำให้จำเลยสามารถเข้าใจข้อหาได้ดีกว่าการบรรยายฟ้องของประเทศไทย เพราะเป็นการบรรยายฟ้องที่ตรงกับข้อเท็จจริงที่ได้จากการสอบสวนซึ่งจำเลยทราบข้อเท็จจริงนี้มาโดยตลอด ดังนั้น การลงโทษจากการบรรยายฟ้องแบบนี้จึงแทบไม่เกิดข้อผิดพลาดขึ้นเลย

ในกรณีศาลได้มีคำสั่งประทับฟ้องแล้ว และภายหลังได้มาตรวจพบว่าคำฟ้องดังกล่าวได้มีการบรรยายฟ้องขาดตกบกพร่อง กล่าวคือ คำฟ้องดังกล่าวมิได้มีการบรรยายเกี่ยวกับองค์ประกอบความผิดที่ได้ฟ้อง กรณีของศาลไทยนั้นเมื่อศาลได้ตรวจพบความบกพร่องดังกล่าวแล้วศาลจะมีคำสั่งยกฟ้องของโจทก์เสียตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 2976/2524²

“วินิจฉัยว่า โจทก์ฟ้องจำเลยในความผิดฐาน โกงเจ้าหนี้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 350 โดยไม่ปรากฏตามคำบรรยายฟ้องตอนใดไว้ชัดแจ้งว่า จำเลยได้กระทำโดยรู้ยู่ว่าโจทก์ผู้เป็นเจ้าหนี้ของตนได้ใช้สิทธิหรือจะใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลให้จำเลยชำระหนี้อันเป็นองค์ประกอบของการกระทำความผิดในข้อสาระสำคัญ ฟ้องของโจทก์จึงไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต้องพิพากษายกฟ้อง”

ซึ่งในกรณีเช่นนี้โจทก์จะนำคดีดังกล่าวมาฟ้องจำเลยเป็นคดีใหม่อีกมิได้ เนื่องจากถือว่ากรณีดังกล่าวศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้องแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4)³ ซึ่งในกรณีเช่นนี้ต้องถือว่าศาลได้มีการวินิจฉัยในเนื้อหาแห่งคดีแล้ว ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 687/2502 (ประชุมใหญ่)⁴

“วินิจฉัยว่า ในคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องจำเลย หว่าพยายามฆ่าคน แต่มิได้กล่าวถึงเวลาและสถานที่ซึ่งจำเลยกระทำความผิด ทั้งมิได้บรรยายให้เข้าองค์ประกอบความผิดฐานพยายามฆ่าคน ศาลสั่งให้แก้ฟ้องเสียให้ถูกต้องแต่โจทก์ก็ไม่แก้ ศาลจึงพิพากษายกฟ้องตามประมวล

² สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. ก (2548). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาระดับอ้างอิง*. หน้า 232.

³ มาตรา 39 สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปดังต่อไปนี้
(4) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง

⁴ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. ก เล่มเดิม. หน้า 241.

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161⁵ ถือว่ามีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว พนักงานอัยการจะฟ้องจำเลยในความผิดนั้นอีกไม่ได้”

ในกรณีที่โจทก์นำเรื่องเกี่ยวกับการกระทำเดียวกันกับที่ศาลได้ยกฟ้องแล้วนั้นมาฟ้องจำเลยเป็นคดีใหม่อีกจึงต้องถือว่าเป็นกรณีที่โจทก์รื้อเรื่องฟ้องคดีในเรื่องเดียวกันกับจำเลยเป็นครั้งที่ 2 ถือว่าฟ้องของโจทก์เป็นฟ้องซ้ำศาลจะต้องมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องของโจทก์ไว้พิจารณา เนื่องจากในการยกฟ้องโดยกรณีดังกล่าวถือว่าศาลได้มีคำวินิจฉัยในเนื้อหาของคดีเสียแล้ว แต่ในความเป็นจริงแล้วศาลยังมิได้พิจารณาในเนื้อหาของคดีแต่อย่างใด กล่าวคือศาลยังมิได้ก้าวล่วงเข้าไปวินิจฉัยในเนื้อหาว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ การยกฟ้องดังกล่าวจึงถือว่าเป็นการยกฟ้องโดยทางเทคนิค ซึ่งเกิดผลเสียหายต่อผู้เสียหายเป็นอย่างมาก

ในกรณีของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น การยกฟ้องเนื่องจากการบรรยายฟ้องขาดองค์ประกอบความผิดนั้น ไม่ถือว่าเป็นการตัดสิทธิของผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการที่จะนำคดีมาฟ้องจำเลยเนื่องจากการกระทำเดียวกันนั้นใหม่เป็นครั้งที่ 2 ทั้งนี้เนื่องจากศาลจะคำนึงถึงพยานหลักฐานเป็นสำคัญ การตัดสิทธิมิให้โจทก์นำคดีมาฟ้องใหม่เนื่องจากศาลได้มีคำพิพากษา ยกฟ้องในเนื้อหาแห่งคดีนั้นจะต้องปรากฏว่าศาลได้มีการวินิจฉัยพยานหลักฐานทั้งหมดแล้วจริงๆ ว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ในกรณีที่ศาลพบว่าโจทก์บรรยายฟ้องขาดองค์ประกอบความผิดนั้น ในประเทศเยอรมัน ศาลจะมีคำสั่งให้โจทก์แก้ไขฟ้องให้ถูกต้องได้แม้ว่าศาลจะมีคำสั่งประทับรับฟ้องของโจทก์ไปแล้วก็ตาม ทั้งนี้ เนื่องจากการพิจารณาคดีในประเทศเยอรมันนั้นคำนึงถึงพยานหลักฐานอันเป็นข้อเท็จจริงในคดีซึ่งสามารถพิสูจน์ความผิดของจำเลยเป็นสำคัญมากกว่าการพิจารณาเพียงแต่การบรรยายฟ้อง หรือที่เรียกกันว่าการบรรยายข้อเท็จจริงทางอักษรผ่านแบบฟอร์มศาลเท่านั้น

ปัญหาเกี่ยวกับการบรรยายฟ้องขาดองค์ประกอบความผิดในคดีอาญาของประเทศไทยนั้น ปัจจุบันได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 83/2552 วินิจฉัยไว้ว่า

“โจทก์บรรยายฟ้องเกี่ยวกับวันเวลาและสถานที่เกิดเหตุ รวมทั้งมูลเหตุจูงใจที่ทำให้จำเลยทั้งสองกระทำความผิด โดยได้ระบุด้วยว่ามีผู้เห็นเหตุการณ์ที่บ่งชี้ว่าขณะที่เกิดเหตุการณ์นั้นมีจำเลย ทั้งสองเท่านั้นที่อยู่ในที่เกิดเหตุ คนร้ายไม่มีทางที่จะเป็นผู้อื่น แม้ไม่มีรายละเอียดโดยชัดแจ้งเกี่ยวกับ การกระทำความผิดของจำเลยทั้งสองว่ารวมยิงอย่างไร ใครเป็นผู้ยิง และผู้ตายถูกยิงที่ส่วนใดของร่างกาย ด้วยอาวุธปืนชนิดใด ทั้งไม่มีข้อยืนยันว่าจำเลยทั้งสองร่วมกันยิงผู้ตายก็เป็นฟ้องที่

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 ถ้าฟ้องไม่ถูกต้อง ให้ศาลสั่งให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้อง หรือยกฟ้อง หรือไม่ประทับรับฟ้องโจทก์มีอำนาจอุทธรณ์คำสั่งเช่นนั้นของศาล.

ชอบด้วยกฎหมายแล้วตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) ที่ประสงค์แต่เพียงให้มีรายละเอียดพอสมควรที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดีก็พอแล้ว ส่วนรายละเอียดอื่น ๆ เป็นเรื่องที่ต้องไปว่ากันในชั้นสืบพยาน เมื่ออ่านฟ้องของโจทก์โดยตลอด จำเลยทั้งสองยอมเข้าใจได้ว่าโจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองว่า ร่วมกันฆ่าผู้อื่น โดยใช้อาวุธปืนยิงและไตร่ตรองไว้ก่อน”

ตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าคำพิพากษาดังกล่าวได้มีการผ่อนปรนเกี่ยวกับเรื่องของการบรรยายคำฟ้องในคดีอาญามากกว่าคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้มีการวินิจฉัยในก่อนหน้านี้ กล่าวคือ ตามที่ได้อ้างถึงมาแล้วในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 687/2502 (ประชุมใหญ่) ซึ่งศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาว่า ในคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องจำเลย หว่าพยายามฆ่าคน แต่มิได้กล่าวถึงเวลาและสถานที่ซึ่งจำเลยกระทำความผิด ทั้งมิได้บรรยายให้เข้าองค์ประกอบความผิดฐานพยายามฆ่าคน ศาลสั่งให้แก้ฟ้องเสียให้ถูกต้องแต่โจทก์ก็ไม่แก้ ศาลจึงพิพากษายกฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161⁶ ถือว่ามีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว พนักงานอัยการจะฟ้องจำเลยในความผิดนั้นอีกไม่ได้ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 687/2502 ดังกล่าวนั้น แม้จะปรากฏว่าโจทก์ได้ยื่นฟ้องจำเลยในข้อหา ฆ่าผู้อื่นตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288⁷ ซึ่งในความผิดดังกล่าวสามารถแยกองค์ประกอบความผิดได้ออกเป็น 2 องค์ประกอบความผิดได้แก่ องค์ประกอบภายนอกหรือที่เรียกว่าองค์ประกอบเกี่ยวกับการกระทำ ได้แก่ การกระทำการที่มีลักษณะเป็นการฆ่าผู้อื่น และองค์ประกอบภายในหรือที่เรียกว่าองค์ประกอบภายในจิตใจของผู้กระทำได้แก่ เจตนาฆ่าผู้อื่น เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าการบรรยายฟ้องให้เข้าองค์ประกอบความผิดดังกล่าวไม่มีความซับซ้อนแต่ประการใด ซึ่งในการบรรยายฟ้องของโจทก์แทบจะเป็นไปไม่ได้ว่าจะเกิดปัญหาการบรรยายฟ้องขาดองค์ประกอบความผิดขึ้นได้ แต่ปรากฏว่าในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 687/2502 ศาลฎีกาได้มีคำวินิจฉัยว่าฟ้องของโจทก์มิได้กล่าวถึงเวลาและสถานที่ซึ่งจำเลยกระทำความผิด ทั้งมิได้บรรยายให้เข้าองค์ประกอบความผิดฐานพยายามฆ่าคน จึงเป็นไปไม่ได้ว่าศาลฎีกาได้วินิจฉัยโดยพึงเล็งถึงข้อเท็จจริงในคดีซึ่งสามารถนำสืบได้ในชั้นพิจารณามากกว่าการบรรยายคำฟ้องเพื่อให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดีอันถือเป็นเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) แต่ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 83/2552 นั้น ศาลฎีกาเล็งเห็นว่า การบรรยายคำฟ้องในคดีอาญาของโจทก์ ขอเพียงโจทก์บรรยายฟ้องให้จำเลยสามารถที่จะเข้าใจได้ว่าจำเลยถูกฟ้องในข้อหาใดเท่านั้น ส่วนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลักษณะการกระทำหรือเจตนาภายในศาลเห็นว่าเป็น

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 ถ้าฟ้องไม่ถูกต้อง ให้ศาลสั่งให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้อง หรือยกฟ้อง หรือไม่ประทับรับฟ้องโจทก์มีอำนาจอุทธรณ์คำสั่งเช่นนั้นของศาล.

⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 88 “ผู้ใดฆ่าผู้อื่นต้องระวางโทษ....”

เรื่องของการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นสืบพยานต่อไป ซึ่งแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 83/2552 นั้น สอดคล้องกับหลักกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมนี กล่าวคือ หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันวางหลักว่า การที่ต้องบรรยายรายละเอียดต่างๆ ในคำฟ้องนั้นก็เพื่อที่จะให้จำเลยรู้ว่าตนเองถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอะไร เพื่อที่จำเลยจะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างถูกต้องเท่านั้น และในขณะเดียวกันเนื้อหา ในคำฟ้องก็จะช่วยให้ศาลสามารถที่จะรู้ว่าศาลจะต้องค้นหาความจริงในเรื่องอะไร และจะต้องมีคำวินิจฉัยคดีในเรื่องอะไร การที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 158 (5) ประสงค์แต่เพียงให้มีรายละเอียดพอสมควรที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาดีก็พอแล้ว เมื่ออ่านฟ้องของโจทก์โดยตลอด จำเลยทั้งสองย่อมเข้าใจได้ว่าโจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองว่าร่วมกันฆ่าผู้อื่น โดยใช้อาวุธปืนยิงและไตร่ตรองไว้ก่อน ถือเป็นแนวบรรทัดฐานที่ควรถือเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการยกฟ้องทางเทคนิคในชั้นพิจารณาขึ้นได้

จะเห็นได้ว่าการตัดสินใจของผู้ที่เป็นผู้พิพากษานั้นนอกจากที่จะยึดโยงอยู่กับหลักกฎหมายแล้ว ในบางกรณีการตัดสินใจนั้นก็จำเป็นที่จะต้องยึดหลักความยุติธรรมไว้มากกว่าตัวบทกฎหมายเพื่อให้ความยุติธรรมนั้นเป็นความยุติธรรมโดยแท้มากกว่าที่จะเป็นเพียงความยุติธรรมตามกฎหมายที่ยังมีข้อจำกัดอยู่ ปัญหาทัศนคติต่อบทบาทการพิจารณาคดีอาญาของศาลกรณียังมีปัญหาว่า “กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ”⁸ และขณะที่ทำคำถามนี้ยังไม่มีการตอบที่แน่ชัดและยังมีความเห็นที่แตกต่างว่าระบบการสืบพยานในคดีอาญาของประเทศไทยเป็นระบบใดระหว่าง “ระบบกล่าวหา” หรือ “ระบบไต่สวน” ทั้งนี้เกิดจากปัญหาตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อีกทั้งยังมีความเข้าใจที่แตกต่างในแนวปฏิบัติของบทบัญญัติ ข้อ 3 แห่งประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ ที่กำหนดแนวปฏิบัติว่า “ศาลจะต้องวางตนเป็นกลาง” และในข้อ 9 กำหนดให้ “การนำพยานหลักฐานเข้าสืบและการซักถามพยานควรเป็นหน้าที่ของกลุ่มความ ศาลควรเรียกพยานหลักฐานหรือซักถามพยานด้วยตนเองก็ต่อเมื่อจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมหรือมีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ศาลเป็นผู้กระทำเอง” จึงน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ศาลวางตนเป็นกลาง โดยเฉพาะศาลชั้นต้นซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้พิพากษาใหม่ บทบาทของศาลจึงไม่ค่อยจะมีลักษณะเชิงรุกในการค้นหาข้อเท็จจริง อีกทั้งขอบเขตของคำว่า “เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม” นั้นทำให้ศาลพยายามจำกัดบทบาทในการที่จะไม่ซักถามข้อเท็จจริงนอกเหนือจากที่

⁸ ชวลิต โสภณวัต. (2524, พุทธศักราช-รัตนวาท). “กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ.” *คฤหาสน์*, 28, 6. หน้า 38-41.

คู่ความได้กล่าวอ้าง เนื่องจากอาจถูกมองว่าศาลลำเอียง ทำให้เป็นการยาก ต่อการใช้ดุลพินิจของศาล ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบสาระสำคัญของคำฟ้องของกลุ่มประเทศคอมมอนลอร์กับคำฟ้องของไทย

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศย่อมมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับว่าแต่ละประเทศนั้นมีพัฒนาการทางความคิด ค่านิยม วัฒนธรรม และนิติวิธีต่อวิธีพิจารณาความอาญาเป็นอย่างไร แต่อย่างไรก็ตามความแตกต่างดังกล่าวนี้เป็นเพียงแค่รายละเอียดเท่านั้น แต่ทว่าแก่นแท้ของการดำเนินคดีอาญาซึ่งเป็นกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้กระทำความผิดที่แท้จริงนั้นจะมีลักษณะ ที่เหมือนกัน หรือมีหลักการเดียวกันจึงเป็นหลักกฎหมายทั่วไปสำหรับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบัน⁹

กล่าวถึงในเรื่องของคำฟ้องนั้น จะเห็นได้ว่า คำฟ้องของกลุ่มประเทศคอมมอนลอร์จะมีลักษณะการกล่าวหาในคำฟ้องคดีอาญาและจะมีการกล่าวรายละเอียดที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยในส่วนรายละเอียดของความผิดนี้ จะต้องแสดงถึงข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความผิด เพียงพอที่จะแจ้งให้จำเลยได้ทราบถึงลักษณะของการกล่าวหาในการกระทำความผิด หากในความผิดนั้นๆ การกระทำจะเป็นความผิดได้ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาพิเศษในการกระทำนั้นๆ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเจตนา ในความผิดที่เจตนาโดยเฉพาะเจาะจงหรือเจตนาพิเศษเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ส่วนหนึ่งใน indictment จะต้องกล่าวถึงเจตนาดังกล่าวจึงจะถือว่าเป็นคำฟ้องที่สมบูรณ์ รวมไปถึงหากความผิดใดทรัพย์สินหรือวัตถุที่มุ่งหมายกระทำต่อเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ การบรรยายจะต้องจำเป็นต้องกล่าวถึงด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาคำฟ้องของไทยประกอบก็จะเห็นได้ว่า การบรรยายฟ้องของไทยมีลักษณะเดียวกันกับฟ้องของประเทศอังกฤษ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบรรยายข้อเท็จจริงทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำให้ครบองค์ประกอบความผิดที่โจทก์ฟ้อง ทั้งหากความผิดใดมีเจตนาพิเศษในความผิดดังกล่าวเช่น ความผิดฐานลักขโมย ที่การเอาไปของจำเลย นอกจากจะมีเจตนาเอาทรัพย์สินไปแล้วผู้กระทำจะต้องมีเจตนาในการแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น อันเป็นเจตนาทุจริตบรรยายมาในฟ้องด้วย รวมไปถึงฐานความผิดที่มีองค์ประกอบความผิดที่มีทรัพย์สินเป็นองค์ประกอบความผิดเช่น ความผิดลักทรัพย์ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 335 การบรรยายฟ้องก็ต้องมีการระบุในคำฟ้องด้วย มิฉะนั้นศาลไม่อาจมีคำพิพากษาลงโทษจำเลยได้เพราะจะเป็นการพิพากษาลงโทษจำเลยเกินคำขอหรือที่มีได้กล่าวไว้ในฟ้อง

⁹ ณรงค์ ไชยาญ . (2550). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. หน้า 25.

จะเห็นได้ว่า การบรรยายฟ้องของกลุ่มประเทศคอมมอนลอร์กับการบรรยายฟ้องของประเทศไทยนั้นมีลักษณะเหมือนกัน คือ การบรรยายฟ้องให้ครบองค์ประกอบที่เป็นฐานความผิด กล่าวคือ การบรรยายฟ้องนั้นแม้จะบรรยายฟ้องข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ก็จะต้องบรรยายฟ้องให้ข้อเท็จจริงนั้นให้ต้องด้วยองค์ประกอบความผิดที่จะฟ้อง หากข้อเท็จจริงที่บรรยายฟ้องนั้นไม่ชัดเจน คลุมเครือว่าจำเลยกระทำความผิดฐานใดกรณีจะถือว่าการบรรยายฟ้องไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นฟ้องที่ไม่อาจทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี ต้องพิพากษายกฟ้อง แต่ก็มีกรณีข้อยกเว้น เช่นเดียวกันกล่าวคือหากเป็นการบรรยายฟ้องซึ่งข้อเท็จจริงในทางพิจารณาต่างกับข้อเท็จจริงที่ฟ้องในเรื่องฐานความผิด กลุ่มประเทศคอมมอนลอร์และประเทศไทยก็มีทางออกให้กับปัญหานี้ คือในกลุ่มประเทศคอมมอนลอร์นั้น หากความผิดที่ฟ้องซึ่งข้อเท็จจริงที่ได้ในการพิจารณาในความผิดที่ร้ายแรงน้อยกว่าความผิดที่ได้ฟ้อง (Lesser offence than charged) ถ้าถือยกคำฟ้องได้ครอบคลุมไปถึงก็สามารถลงโทษจำเลยในความผิดที่ร้ายแรงน้อยกว่านั้นได้ หลักเกณฑ์นี้เรียกว่า “Lesser included offence doctrine” ในขณะที่ประเทศไทยหากข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับในฟ้องโดยหลักก็ต้องยกฟ้องเช่นเดียวกัน แต่หากเป็นกรณีที่ต้องด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคสาม ถึงวรรคหกแล้ว ศาลสามารถพิพากษาตามที่ได้ความในทางพิจารณาได้ หากจำเลยไม่หลงต่อสู้ ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นการทำให้การแพ่งคดีทางเทคนิคของโจทก์มีน้อยลง สามารถลงโทษจำเลยที่กระทำความผิดจริงได้ในระดับหนึ่ง

4.2.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบสาระสำคัญของคำฟ้องประเทศอังกฤษกับประเทศไทย

ระบบกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของประเทศอังกฤษเป็นระบบกล่าวหาแบบมีคณะลูกขุน อันเป็นระบบที่ให้คู่ความคือ โจทก์กับจำเลยต่อสู้คดีกันเอง ศาลถือว่าคู่ความทั้งสองฝ่ายอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกัน โดยผู้พิพากษาจะวางตัวเป็นกลาง ผู้พิพากษาไม่มีหน้าที่ริเริ่มในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อแสวงหาความจริง หน้าทีดังกล่าวนี้เป็นหน้าที่ของโจทก์ อันอาจกล่าวได้ว่าจุดเด่นของระบบกล่าวหาอยู่ที่ว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมที่เปิดเผยและใช้หลักการพิสูจน์ความผิดโดยให้พยานและจำเลยเผชิญหน้ากันซึ่งแตกต่างจากระบบไต่สวนของประเทศต่างๆ ในภาคพื้นยุโรปที่มีจุดเด่นอยู่ที่บทบาทของพนักงานอัยการในการควบคุมการสอบสวนเพื่อแสวงหาความจริง ตั้งแต่เริ่มมีคำกล่าวโทษผู้ต้องหา¹⁰

¹⁰ วีระวุธ ชัยชนะมงคล. (2531). *ระบบควบคุมกระบวนการสอบสวนคดีอาญา: ทัศนะของพนักงานสอบสวน ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ กองบัญชาการตำรวจนครบาล*. หน้า 87-88.

ในประเทศอังกฤษนั้น การบรรยายฟ้องในส่วนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานที่เกิดการกระทำความผิดเพียงระบุถึงเมือง (Country) ที่ความผิดได้เกิดขึ้นก็พอ แต่สำหรับความผิดบางความผิด ที่สถานที่กระทำความผิดไม่ใช่สาระสำคัญของความผิด ก็ไม่จำเป็นต้องระบุชัดเจนเพียงแค่ระบุตัวเมืองนั้นๆ ก็เพียงพอ

ในส่วนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเจตนา ในความผิดที่เจตนาโดยเฉพาะเจาะจงหรือเจตนาพิเศษเป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งใน indictment จะต้องกล่าวถึงเจตนาดังกล่าวจึงจะถือว่าเป็นคำฟ้องที่สมบูรณ์

ในส่วนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทรัพย์สิน สิ่งของ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน โดยทั่วไปไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกล่าวถึง เว้นแต่ในความผิดที่ทรัพย์สินสิ่งของหรือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความผิดเช่นในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ จำเป็นต้องกล่าวด้วย¹¹ และเมื่อจำเป็นจะต้องกล่าวถึงทรัพย์สินในคำฟ้อง จะต้องกล่าวด้วยถ้อยคำที่ธรรมดาพอที่จะเข้าใจถึงทรัพย์สินที่ได้อ้าง โดยไม่มีความจำเป็นต้องกล่าวถึงราคาหรือบุคคลที่เป็นเจ้าของทรัพย์ดังกล่าว เว้นเสียแต่ว่าในความผิดที่จำเป็นจะต้องกล่าวถึง¹² เช่นในความผิดฐานลักทรัพย์ เป็นต้น¹³

ตาม Indictment Act 1915, indictment จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือส่วนเริ่มต้น ส่วนฐานความผิด และส่วนรายละเอียดของความผิด

ส่วนเริ่มต้น (the commencement) ในส่วนเริ่มต้นนี้ จะระบุถึงศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีและชื่อของจำเลยผู้ถูกกล่าวหา

ส่วนฐานความผิด (the statement of offence) การบรรยายความผิดใน indictment ตามกฎหมายของอังกฤษ เมื่อมีความผิดมากกว่า 1 ความผิดขึ้นไป ในแต่ละความผิดจะต้องปรากฏอยู่ในย่อหน้าที่แยกออกจากกันโดยเรียกว่า “กระทำความผิด (count)” จะฟ้องรวมๆ กันไปไม่ได้ และในแต่ละกระทงความผิดดังกล่าวจะต้องเริ่มต้นด้วยข้อความผิดทางอาญาที่ได้ฟ้องซึ่งเรียกว่า “the statement of offence” โดยจะต้องกล่าวอย่างสั้นในภาษาที่ธรรมดา หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำทางเทคนิคเท่าที่จะเป็นไปได้ และนอกจากนั้นคำฟ้องดังกล่าวของโจทก์ยังไม่จำเป็นต้องใส่องค์ประกอบของความผิดลงไปด้วย เช่น อาจใช้คำว่า murder, manslaughter

ในกรณีที่เป็นการฟ้องตามพระราชบัญญัติ ต้องมีการอ้างถึงพระราชบัญญัติที่กำหนดว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดด้วย เช่น theft, contrary to section 1 of the theft Act 1978 หรือ

¹¹ Ibid., p. 117.

¹² T.R.Fitwalter Bulter, op.cit, p. 46.

¹³ Celia Hampton, op.cit., p. 121.

robbery, contrary to section 8 (1) of the theft Act 1978 เป็นต้น และในกรณีที่ในมาตราหนึ่งๆ ได้บัญญัติการกระทำอันเป็นความผิดไว้หลายอนุมาตรา ก็ควรที่จะระบุถึงไว้ด้วย เช่น burglary, contrary to section 9 (1) (b) of the theft ACT 1978¹⁴

ส่วนรายละเอียดของความผิด (particular of offence) เมื่อถัดจาก statement of offence ก็จะเป็นส่วนรายละเอียดของความผิด ในส่วนนี้จะปรากฏชื่อของจำเลย การกระทำหรือดเว้นอันเป็นความผิดต่อกฎหมาย เวลาและสถานที่ที่เกิดการกระทำผิด รวมทั้งรายละเอียดอย่างอื่นเกี่ยวกับการกระทำผิด โดยในส่วนตัวรายละเอียดของความผิดนี้ จะต้องแสดงถึงข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความผิด เพียงพอที่จะแจ้งให้จำเลยได้ทราบถึงลักษณะของการกล่าวหาในการกระทำผิด¹⁵ แต่ในบางที่ข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่ทำให้จำเลยได้รับความเสียหายหรือไม่เป็นการขัดขวางจำเลยในการต่อสู้คดี

เมื่อเปรียบเทียบกับคำฟ้องของประเทศไทยแล้วจะเห็นได้ว่า คำฟ้องในคดีอาญาของประเทศไทยนั้นมีหลักเกณฑ์ที่คล้ายคลึงกันกับคำฟ้องของประเทศอังกฤษ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการยื่นฟ้องด้วยวาจาหรือการยื่นฟ้องในรูปแบบของลายลักษณ์อักษรก็ตาม กล่าวคือในส่วนของกรยื่นฟ้องด้วยวาจาในประเทศอังกฤษนั้น โดยหลักแล้ว กฎหมายจะให้อำนาจโจทก์ในการฟ้องคดีอาญาด้วยวาจาได้ในกรณีที่ความผิดอาญาดังกล่าวเป็นความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูง กล่าวคือความผิดซึ่งพิจารณาโดยรวบรัดได้ (Summary Offences) ส่วนมากโทษไม่เกิน 3 เดือน เมื่อเปรียบเทียบเกี่ยวกับการยื่นฟ้องด้วยวาจาในประเทศไทยแล้วสามารถที่จะเปรียบเทียบได้กับการยื่นฟ้องคดีอาญาในศาลแขวงซึ่งรับชำระคดีอาญาซึ่งมีอัตราโทษไม่สูงเช่นเดียวกัน

จากการศึกษารูปแบบของคำฟ้องในการยื่นฟ้องคดีอาญาของประเทศไทยการยื่นฟ้องคดีในส่วนที่มีความแตกต่างจากการยื่นฟ้องคดีในประเทศไทย ได้แก่ การฟ้องโดยวิธีการไต่สวนของ Coroner ในคดีฆ่าคน (Coroner คือ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจไต่สวนเมื่อมีการตายเกิดขึ้นในเขตอำนาจ โดยมีเหตุอันควรสงสัยว่าตายโดยผิดธรรมชาติ ไม่ปรากฏสาเหตุ หรือตายในเรือนจำ การไต่สวนทำในศาลของ Coroner ต่อหน้าลูกขุน) เมื่อปรากฏจากพยานหลักฐานว่าบุคคลใดตายโดยการกระทำของบุคคลอื่น Coroner จะออกหมายจับผู้กระทำผิด และส่งสำนวนการไต่สวนไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี และถือเอาสำนวนการไต่สวนนี้เป็นคำฟ้อง การฟ้องโดยวิธีนี้อาจซ้ำกับการฟ้องโดยวิธี Indictment ได้ ฉะนั้นหากมีการฟ้องคดีฆ่าคนต่อศาลอื่นก่อน ศาลนั้นจะต้องแจ้งให้

¹⁴ Ibid. pp. 114-115.

¹⁵ Indictment Rules 1971, rule 5 (1) ใน Indictment ทุกฉบับนั้นจะต้องประกอบไปด้วยข้อเท็จจริงที่สมเหตุสมผลของลักษณะข้อหา.

Coroner ทราบและ Coroner จะต้องเลือกการไต่สวนไป แต่ถ้า Coroner ไต่สวนและฟ้องก่อนที่จะได้รับแจ้ง จำเลยก็อาจถูกฟ้องทั้งสองทาง แต่ศาลย่อมพิจารณาแต่เพียงคดีเดียว เพื่อเป็นการป้องกันข้อยุ่งยากมิให้เกิดขึ้นในทางปฏิบัติคดีฆ่าคน จึงมักจะยื่นฟ้องโดยวิธี Indictment เมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนการจัดการกับกรณีที่เกิดการตายโดยผิดธรรมชาติในประเทศไทยแล้วจะเห็นได้ว่ากระบวนการไต่สวนการตายของประเทศอังกฤษมีความคล้ายคลึงกับในเรื่องของการไต่สวนการตายในประเทศไทย ซึ่งมีบัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค 5¹⁶ กล่าวคือ “ในคดีที่เมื่อปรากฏแน่ชัด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย การตายโดยผิดธรรมชาติ นั้น คือ (1) ฆ่าตัวตาย (2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย (3) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย (4) ตายโดยอุบัติเหตุ (5) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ” ในกรณีเช่นนี้เมื่อมีการชันสูตรพลิกศพเสร็จแล้ว พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลทำการไต่สวนการตาย ซึ่งการไต่สวนการตายดังกล่าวมีลักษณะเช่นเดียวกันกับการไต่สวนการตาย Coroner ของประเทศอังกฤษ ในส่วนที่แตกต่างกันคือในประเทศอังกฤษนั้นเมื่อได้ความจากการไต่สวนการตายว่าผู้ตาย ถูกบุคคลอื่นฆ่าตาย กรณีเช่นนี้จะมีการออกหมายจับผู้กระทำความผิดมา และมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยอัยการ ส่วนการไต่สวนการตายเป็นคำฟ้องคดีเดียวเพื่อเป็นการลดขั้นตอนในการดำเนินคดีต่อศาลเพื่อให้คดีมีความรวดเร็ว แตกต่างจากในประเทศไทยที่ในกรณีที่มีการไต่สวนการตายเสร็จแล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค 11 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อศาลได้มีคำสั่งแล้ว ให้ส่งสำนวนการไต่สวนของศาลไปยังพนักงานอัยการ เพื่อส่งแก่พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป” จะเห็นได้ว่าตามกฎหมายไทยนั้น การไต่สวนการตายเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งที่กฎหมายกำหนดให้ต้องกระทำเพื่อทราบถึงรายละเอียดของการตายเท่านั้นเมื่อมีการไต่สวนการตายเสร็จ กฎหมายเพียงกำหนดให้ส่งสำนวนการไต่สวนการตายดังกล่าวไปยังพนักงานอัยการเพื่อส่งให้พนักงานสอบสวนเท่านั้น แสดงให้เห็นได้ว่าการไต่สวนการตายดังกล่าวเป็นการดำเนินการ เพื่อประโยชน์ในการสอบสวนคดีของพนักงานสอบสวนเพื่อสรุป

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคห้า “เมื่อได้รับสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าเป็นผู้กระทำความผิดที่จะทราบได้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับสำนวน ถ้ามีความจำเป็น ให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ.”

สำนวนทำความเข้าใจส่งพนักงานอัยการเท่านั้น แตกต่างจากในประเทศอังกฤษที่สามารถนำสำนวนการไต่สวนการตายดังกล่าวยื่นฟ้องคดีต่อศาลได้ทันที

4.3 วิเคราะห์ปัญหาการตรวจคำฟ้องของศาลตามแนวคำพิพากษาฎีกา

เงื่อนไขในการที่ศาลจะนำคดีที่โจทก์ฟ้องขึ้นสู่การพิจารณาไต่สวนนั้นจะต้องผ่านการประทับฟ้องเสียก่อนศาลจึงจะมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น ถือเป็นเงื่อนไขในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล แต่ก่อนที่ศาลจะสั่งประทับฟ้องของโจทก์ไต่สวนศาลจะต้องทำการตรวจฟ้องของโจทก์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 และไต่สวนมูลฟ้องก่อนว่าคดีมีมูลที่จะรับไว้พิจารณาหรือไม่ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้คดีที่ราษฎรฟ้องนั้นต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องก่อนเสมอ ในขณะที่หากเป็นกรณีพนักงานอัยการฟ้องคดีนั้นศาลจะไต่สวนมูลฟ้องก่อนหรือไม่ก็ได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเงื่อนไขการฟ้องคดีของพนักงานอัยการนั้นต้องผ่านการสอบสวนของพนักงานสอบสวนก่อนพนักงานอัยการจึงมีอำนาจฟ้องคดีได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ซึ่งบัญญัติว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน”

แต่ก่อนที่จะถึงชั้นไต่สวนมูลฟ้องนั้น เบื้องต้นกฎหมายกำหนดให้ศาลตรวจฟ้องเสียก่อนว่าเป็นฟ้องที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่และเฉพาะกรณีที่ศาลได้ตรวจดูแล้วและเห็นว่าเป็นฟ้องที่ถูกกฎหมายแล้วเท่านั้น ศาลจึงสั่งประทับฟ้องหรือดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องและสั่งประทับฟ้องหรือไม่ต่อไป แต่ถ้าศาลเห็นว่าฟ้องนั้นเป็นฟ้องที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ศาลอาจสั่งให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้อง หรือยกฟ้อง หรือไม่ประทับฟ้อง¹⁷ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการตรวจฟ้องของศาลจึงมีความสำคัญไม่ว่าจะเป็นโจทก์หรือผู้ถูกกล่าวหา รวมไปถึงระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

กรณีการตรวจฟ้องในคดีอาญานั้น กฎหมายได้ให้อำนาจศาลในการตรวจฟ้องของโจทก์ก่อน หากฟ้องโจทก์ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ให้ศาลสั่งให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้อง

คำฟ้องนั้นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดรูปแบบของคำฟ้องไว้ในมาตรา 158 ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา 158 ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือ และมี

- (1) ชื่อศาลและวันเดือนปี
- (2) คดีระหว่างผู้ใด โจทก์ผู้ใดจำเลย และฐานความผิด

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 161.

(3) ตำแหน่งพนักงานอัยการผู้เป็นโจทก์ ถ้าราษฎรเป็นโจทก์ให้ใส่ชื่อตัว นามสกุล อายุ ที่อยู่ ชาติและบังคับ

(4) ชื่อตัว นามสกุล ที่อยู่ ชาติและบังคับของจำเลย

(5) การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้นๆ อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควรเท่าที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี

ในคดีหมิ่นประมาท ถ้อยคำพูด หนังสือ ภาพเขียนหรือสิ่งอื่นอันเกี่ยวกับข้อหมิ่นประมาท ให้กล่าวไว้โดยบริบูรณ์หรือคิดมาท้ายฟ้อง

(6) อ้างมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด

(7) ลายมือชื่อโจทก์ ผู้เรียง ผู้เขียนหรือพิมพ์ฟ้อง”

ในส่วนรูปแบบ คือ ส่วนที่มาตรา 158 กำหนดไว้ใน (1) ถึง (4) และ (7) โดยใน (7) เป็นส่วนของลายมือชื่อซึ่งแสดงถึงความสมบูรณ์ของการเป็นหนังสือของฟ้อง¹⁸ โดยในคดีอาญานั้นในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้ยื่นฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง กรณีเช่นนี้กฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายจะต้องเป็นผู้ลงลายมือชื่อในคำฟ้องเอง ทนายความจะเป็นผู้ลงลายมือชื่อมิได้ แตกต่างจากในคดีแพ่งซึ่งกฎหมายให้อำนาจทนายความมีอำนาจที่จะลงชื่อในคำฟ้องแทนโจทก์ผู้ฟ้องคดีได้

ในส่วนเนื้อหาของฟ้อง คือในมาตรา 158 (5) และ (6) ทั้งนี้ เพราะเป็นส่วนที่เป็นกรอบในการพิจารณาพิพากษา¹⁹ ซึ่งในส่วนนี้เป็นส่วนที่มีประเด็นปัญหาเนื่องจากคำฟ้องที่บกพร่องในส่วนเนื้อหานั้นตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกานี้ศาลไม่สามารถสั่งให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้องได้ เพราะศาลถือว่า ศาลจะสั่งให้แก้ไขคำฟ้องได้ต้องเป็นฟ้องที่ชอบด้วยกฎหมายเสียก่อน จึงจะสามารถสั่งให้แก้ฟ้องได้

การบรรยายฟ้องที่ถูกต้องนั้นต้องเป็นการบรรยายการกระทำที่จำเลยได้กระทำความผิดตามที่ได้ความตามการสอบสวน และยืนยันว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดกฎหมายอย่างไรหากบรรยายฟ้องไม่เป็นไปตามหลักการดังกล่าวก็จะเป็นฟ้องที่เคลือบคลุม คือฟ้องที่จำเลยไม่สามารถเข้าใจข้อหาได้ดี แต่ในทางปฏิบัตินั้นคำฟ้องที่บรรยายนั้นล้วนแล้วแต่เป็นการบรรยายให้ครบองค์ประกอบความผิดที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้นโดยผู้ฟ้องคดีอาญาจะพิจารณาจากข้อเท็จจริงทั้งหมดที่มีอยู่ว่า จากข้อเท็จจริงดังกล่าวการกระทำของจำเลยเป็นความผิดฐานใดเมื่อผู้ฟ้องเห็นว่าจำเลยมีความผิดฐานใดแล้วจึงร่างฟ้องตามองค์ประกอบความผิดฐานนั้นข้อเท็จจริงอื่นที่นอกเหนือจาก

¹⁸ คณิต ณ นคร. ก เล่มเดิม. หน้า 522.

¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 192.

องค์ประกอบความผิดฐานนั้น จะไม่กล่าวไว้ในคำฟ้องก็ได้ กล่าวคือเป็นการบรรยายฟ้องให้ตรงกับฐานความผิดที่ฟ้องเท่านั้น แต่หากพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นได้ว่า การที่ศาลจะลงโทษบุคคลหนึ่งๆ ได้นั้น กฎหมายมุ่งลงโทษที่ “การกระทำ” ที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด ซึ่งทั้งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 ก็บัญญัติไว้ชัดเจนว่า “บุคคลจะรับโทษในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำ...” และส่วนคำฟ้องที่ในมาตรา 158 (5) ที่บัญญัติไว้ว่า “การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด...” จากบทบัญญัติข้างต้น ก็จะเห็นได้ว่ากฎหมายมุ่งลงโทษผู้ถูกกล่าวหาที่การกระทำ ซึ่งการกระทำนั้นจะปรากฏในข้อเท็จจริงทั้งหมดที่ได้ในทางสอบสวน การบรรยายความผิดอย่างนี้จึงจะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดีมากกว่าการบรรยายถึงการกระทำที่ทำให้ครบองค์ประกอบความผิดเท่านั้น

นอกจากนี้การศึกษาคำฟ้องของประเทศไทยเปรียบเทียบกับของต่างประเทศในประเด็นต่างๆ โดยได้นำรูปแบบคำฟ้องของไทยมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกรณีศึกษาของต่างประเทศ ซึ่งแยกการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนด้วยกันคือ ส่วนที่เป็นรูปแบบกับส่วนที่เป็นเนื้อหา ดังนี้

1) วิเคราะห์ปัญหาการตรวจคำฟ้องในรูปแบบ

1.1) ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 1564/2546 มีวิธีการโดยย่อดังนี้ “คดีก่อนศาลพิพากษายกฟ้องเพราะเหตุฟ้องโจทก์ไม่ได้ลงลายมือชื่อโจทก์ แต่ได้ลงลายมือชื่อผู้เรียงฟ้องไว้ ซึ่งเป็นข้อบกพร่องทำให้ฟ้องไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (7) จากคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวนั้น โดยปกติแล้วการบกพร่องในเรื่องการลงลายมือชื่อโจทก์ หากศาลหรือโจทก์พบความบกพร่อง ก็น่าจะแก้ไขฟ้องดังกล่าวให้ถูกต้องได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 163 ทั้งการยกฟ้องดังกล่าว ศาลยังมีได้วินิจฉัยชี้ขาดในเนื้อหาแห่งการกระทำความผิดของจำเลยว่าได้กระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่

1.2) หากการแก้ไขดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขความบกพร่องเพราะพ้นระยะเวลาแก้ไขได้ ศาลจะพิพากษายกฟ้องเพียงประการเดียว และด้วยการวินิจฉัยเช่นนี้เองที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอย่างคาดไม่ถึงในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งคำพิพากษาฎีกาที่นำมาวิเคราะห์ในประเด็นนี้มีรายละเอียดโดยย่อดังนี้ “โจทก์ลงลายมือชื่อผู้เรียง และผู้พิมพ์ฟ้องแต่ไม่ได้ลงลายมือชื่อโจทก์ จึงเป็นฟ้องที่ไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (7) และการที่จะสั่งให้โจทก์แก้ไขฟ้องให้ถูกต้องหรือไม่ประทับฟ้องตามมาตรา 161 วรรคหนึ่ง ก็ล่วงเลยเวลาที่ปฏิบัติได้ เพราะศาลชั้นต้นได้สั่งประทับฟ้องและดำเนินกระบวนการพิจารณาจนเสร็จสิ้น คดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์แล้ว ศาลอุทธรณ์ย่อมไม่มีวิธีปฏิบัติเป็นประการอื่นนอกจากพิพากษายกฟ้องโจทก์ และมาตรา 161 หาได้เป็นบทบัญญัติซึ่งมิได้กำหนดระยะเวลาให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์แก้ไขฟ้องให้ถูกต้องเสียเมื่อใดก็ได้ก่อนคดีถึงที่สุดไม่ ทั้งปัญหาดังกล่าวเป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับ

ความสงบเรียบร้อย แม้จำเลยมิได้ยกขึ้นโต้แย้งคัดค้าน ศาลอุทธรณ์ย่อมมีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้เอง ตามมาตรา 195 วรรคสอง”

จากคำพิพากษาฎีกาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ในชั้นตรวจฟ้องกรณีที่ศาลพบว่าฟ้องของ โจทก์บกพร่อง กรณีเช่นนี้ศาลย่อมมีอำนาจที่จะออกคำสั่งให้โจทก์นำคำฟ้องกลับไปแก้ไขให้ ถูกต้องได้ ทั้งนี้ โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 ซึ่ง บัญญัติว่า

“ถ้าฟ้องไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ให้ศาลสั่งโจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้องหรือยกฟ้องหรือ ไม่ประทับฟ้อง

โจทก์มีอำนาจอุทธรณ์คำสั่งเช่นนั้นของศาล”

แต่อย่างไรก็ตามอำนาจของศาลในการออกคำสั่งเพื่อให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องให้ถูกต้อง นั้น จำกัดอยู่เฉพาะเพียงในชั้นตรวจคำฟ้องเท่านั้น หากปรากฏว่าศาลได้มีคำสั่งประทับฟ้องของ โจทก์เสียแล้ว และได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาจนระยะเวลาล่วงเลยเป็นเวลานาน กรณีเช่นนี้ศาลจะ มีคำสั่งให้โจทก์นำฟ้องกลับไปแก้ไขมิได้ ศาลจะต้องมีคำสั่งยกฟ้องของ โจทก์สถานเดียวแม้ว่า พยานหลักฐานในคดีนั้นจะสามารถพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดได้ก็ตาม คำพิพากษายก ฟ้องดังกล่าวย่อมถือว่าไม่ชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากเหตุผลในการพิพากษายกฟ้องของศาล เนื่องมาจากศาลตรวจพบภายหลังว่าคำฟ้องของโจทก์ไม่ชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากขาดรายละเอียด ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 158 นั้นเอง มิได้เป็นการพิพากษายกฟ้องเนื่องจากศาลเห็นว่าจำเลยมิได้ กระทำความผิดแต่ประการใด จึงเห็นได้ว่า รูปแบบในการพิจารณาคดีในศาลของประเทศไทยนั้น ยังคงยึดติดกับรูปแบบ หรือ ฟอรัมในคำฟ้องมากเกินไปโดยมิได้คำนึงถึงหลักความยุติธรรมโดย เนื้อแท้ จึงอาจเกิดข้อครหาได้ในภายหลังว่าจำเลยพ้นผิดเนื่องจากการยกฟ้องทางเทคนิคต่างๆ ที่ พยานหลักฐานสามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดก็ตาม ดังนั้น ในการพิจารณา เพื่อพิพากษาคดีของศาลจึงควรที่จะพิจารณาถึงหลักความยุติธรรมเป็นสำคัญ ตามคำกล่าวที่ว่า “การ ทำหน้าที่ผู้พิพากษาด้วยความไม่เป็นกลางนั้นสิ่งที่สำคัญนั้นอยู่ที่จิตใจแท้ๆ”²⁰ โดยหากว่าการพิจารณา พิพากษาคดีเป็นไปด้วยความไม่เป็นกลาง กล่าวคือ มีจิตใจไม่บริสุทธิ์ ไม่ว่าจะปึงจัยใดก็ตาม การกระทำนั้นออกมาเป็นคำพิพากษา ความยุติธรรมที่ประชาชนจะได้รับ หรือความเป็น สถาบันศาลยุติธรรมที่เป็นที่พึ่งของประชาชนย่อมถูกทำลายย่อยยับไป”

²⁰ สัจญา ธรรมศักดิ์. (2524). *คุณธรรมของนักกฎหมายและการดำรงตนของบรรพบุรุษตุลาการอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นาย มณี ชุตินวงศ์*. หน้า 115.

1.3) การที่ศาลยกฟ้องในกรณีดังกล่าวนี้แม้กรณียังไม่ถือว่าเป็นการที่ศาลได้วินิจฉัยในเนื้อหาของคดี และการยกฟ้องดังกล่าวไม่ตัดสิทธิที่โจทก์จะฟ้องเป็นคดีใหม่ได้ แต่กรณีก็ต้องพิจารณาในเรื่องอายุความด้วย เพราะการฟ้องคดีอาญานั้นไม่เป็นเหตุให้อายุความในคดีอาญาสะดุดหยุดลงได้ ทั้งจะนำเรื่องการฟ้องคดีทำให้อายุความสะดุดหยุดลงในคดีแพ่งมาปรับใช้ก็ไม่ได้ และเมื่อพิจารณาเทียบกับคำพิพากษาฎีกาที่ 588/2546 ซึ่งมีข้อเท็จจริงโดยย่อดังนี้

“ประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 ลักษณะ 1 หมวด 9 ได้บัญญัติเรื่องอายุความคดีอาญาไว้โดยเฉพาะแล้ว หาได้มีบทบัญญัติเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงหรือเลิกนับอายุความร้องทุกข์อันจะนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้บังคับไม่ แม้โจทก์จะฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลแขวงดุสิตภายในกำหนดอายุความ แต่เมื่อคดีไม่อยู่ในอำนาจศาลแขวงดุสิตซึ่งศาลแขวงดุสิตมีคำสั่งจำหน่ายคดีของโจทก์ไปแล้ว การที่โจทก์นำคดีนี้มาฟ้องศาลแขวงพระนครได้อีกเมื่อพ้นกำหนดอายุความ สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ย่อมระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(6)”

เมื่อนำคำพิพากษาฎีกาข้างต้นนำมาพิจารณาประกอบกับคำพิพากษาฎีกาที่ 1564/2546 แล้ว เห็นได้ว่าแม้การยกฟ้องในกรณีฟ้องบกพร่องที่ขาดลายมือชื่อโจทก์นั้น แม้ศาลยังไม่ได้วินิจฉัยในเนื้อหาของความผิดก็ตาม แต่ดังที่ได้กล่าวไป การฟ้องคดีอาญาไม่ทำให้อายุความคดีอาญาสะดุดหยุดลง หากคดีนั้นๆ อยู่ในการพิจารณาของศาลสูงและพ้นอายุความที่กำหนดไว้ในความผิดนั้นๆ แล้ว เมื่อศาลยกฟ้องในเรื่องการไม่ลงลายมือชื่อโจทก์ โจทก์ก็ไม่สามารถนำการกระทำในเรื่องดังกล่าวมาฟ้องเป็นคดีอาญาใหม่ได้ เพราะคดีนั้นขาดอายุความ สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ก็ย่อมระงับไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (6)

เมื่อพิจารณากับ Indictment ของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาแล้วจะเห็นได้ว่าประเทศอังกฤษ ในส่วนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้เสียหาย (party injured) โดยทั่วไปนั้นไม่มีความจำเป็นต้องกล่าวถึงรายละเอียดหรือแสดงถึงบุคคลผู้ตกเป็นผู้เสียหาย เช่น ในความผิดฐานฉ้อโกง ไม่มีความจำเป็นต้องแสดงถึงบุคคลผู้ถูกหลอกลวงก็ได้ เว้นแต่ในความผิดที่ผู้เสียหายเป็นสาระสำคัญของความผิด ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยทั่วไปมีความจำเป็นบ่อยครั้งที่คำฟ้องจะต้องระบุถึงชื่อของบุคคลที่ได้รับความเสียหาย เช่น ในความผิดต่อชีวิตร่างกาย ในบางรัฐของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดโดยเคร่งครัดว่าชื่อของผู้เสียหายจะต้องระบุไว้โดยชัดเจน อย่างไรก็ตาม ในรัฐส่วนมากของสหรัฐอเมริกาก็ไม่ได้กำหนดว่าจะมีการระบุถึงชื่อผู้เสียหายเสมอไป และในกรณีที่ไม่มีหลักฐานว่าผู้เสียหายเป็นใคร อาจระบุว่าเป็น victim is unknown ในขณะที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น อย่างไรก็ตาม ได้กล่าวไปในตอนต้นแล้วว่า คำฟ้องของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำของจำเลยเป็นสำคัญ ซึ่งทั้งสามประเทศไม่ได้ให้ความสำคัญ

สำคัญกับเรื่องรายละเอียดปลีกย่อยเท่าใดนัก ดังนั้น ในการตรวจฟ้องของศาลที่ให้ความสำคัญกับเรื่องแบบคำฟ้องมากเกินไป ย่อมส่งผลต่อการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งทุกองค์กรในกระบวนการยุติธรรมต้องร่วมกันค้นหาความจริง ดังนั้น การยกฟ้องด้วยเหตุทางเทคนิค (Technicality) จึงไม่ควรนำมาใช้ในการพิจารณาของศาลไทย

นอกจากนี้ การที่จะได้ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวกับคดีที่จำเลยต้องหานั้น จะต้องพิจารณาจากพยานหลักฐานต่างๆ ซึ่งหากพิจารณาจากระบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาของประเทศอังกฤษหรือสหรัฐอเมริกาแล้ว แม้ว่าศาลจะทำหน้าที่ในลักษณะวางเฉยเป็นกลางในการดำเนินคดีตามระบบการค้นหาความจริงในรูปแบบ เหมือนกับที่ศาลไทยปฏิบัติก็ตาม แต่เนื่องจากทั้งสองประเทศมีระบบการไต่สวนมูลฟ้องที่มีความรัดกุม เข้มแข็งและสามารถทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่ครบถ้วน เพื่อมาพิจารณาพิพากษาลงโทษหรือยกฟ้องผู้ถูกกล่าวหา นอกจากนี้ ความบกพร่องในเรื่องรูปแบบของคำฟ้องนั้น ก็ไม่ได้เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่จำเลยกระทำแต่อย่างใด การยกฟ้องของศาลเนื่องมาจากความบกพร่องในรูปแบบย่อมก่อให้เกิดความเสียหายได้ แม้ว่าการพิพากษายกฟ้องนั้นศาลไทยจะไม่ถือว่าเป็นการพิจารณาในเนื้อหาของกรกระทำผิดไม่ตัดใจทักฟ้องจำเลยใหม่ได้ก็ตาม

อย่างไรก็ดี การพิจารณาความอาญานั้นไม่นำเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงในทางแพ่งมาใช้ ดังนั้น การฟ้องคดีอาญาจึงไม่เป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลง เมื่อผู้เสียหายมีอำนาจในการฟ้องคดีโดยเฉพาะในความผิดต่อส่วนตัวตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 หากผู้เสียหายฟ้องคดีภายในอายุความ 3 เดือน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 โดยไม่ได้ร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2 (4) เมื่อศาลยกฟ้องแล้ว ผู้เสียหาย(โจทก์) อาจไม่สามารถฟ้องผู้ถูกกล่าวหาเป็นคดีใหม่ได้เนื่องจากในขณะที่ศาลยกฟ้องแล้วความผิดนั้นๆ อาจขาดอายุความแล้ว แม้ว่าพยานหลักฐานที่ได้สืบกันในชั้นพิจารณา หรือแม้กระทั่งจำเลยให้การรับสารภาพว่าได้กระทำความผิดตามฟ้องแล้วก็ไม่สามารถนำตัวผู้ถูกกล่าวหา มาลงโทษได้ นับได้ว่ากรณีที่โจทก์แพ้คดีทางเทคนิค (Technicality) ส่งผลเสียหาย ต่อกระบวนการยุติธรรมของไทยซึ่งดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นอย่างยิ่ง

ประเด็นต่อมาคือ หากพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นได้ว่าการตรวจฟ้องของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 นั้น เป็นกรณีที่กฎหมายให้อำนาจศาลในการตรวจฟ้อง เท่ากับว่าการตรวจฟ้องของศาลนั้นถือเป็นหน้าที่ที่ศาลจะต้องปฏิบัติ หากศาลเห็นว่าฟ้องของโจทก์บกพร่องในเรื่องรูปแบบซึ่งตามแนวปฏิบัติของศาลไทยนั้นศาลมีอำนาจสั่งให้แก้ไขได้ แต่การที่ศาล ผิดหลงไม่ได้สั่งให้โจทก์แก้ไขความบกพร่องดังกล่าว กรณีน่าจะถือได้ว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบของศาลที่มีได้ปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ตามประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 ซึ่งในเรื่องการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบของศาลนี้ไม่ได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงเป็นกรณีที่สามารรถนำเรื่องการเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบมาใช้ได้ โดยผ่านประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

อย่างไรก็ดี ข้อกฎหมายดังกล่าวมาข้างต้นอาจไม่สามารถนำมาแก้ไขเรื่องความบกพร่องในเรื่องรูปแบบของคำฟ้องได้เนื่องจากศาลเห็นว่าเป็นเรื่องของคู่ความที่จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด ไม่ใช่หน้าที่ของศาลที่จะต้องแก้ไข ทั้งนี้ เนื่องมาจากคำพิพากษาฎีกาที่ 5918/2549 ที่มีสาระสำคัญกล่าวคือ “ตามฟ้องโจทก์ปรากฏแต่เพียงลายมือชื่อผู้พิมพ์และผู้เรียงเท่านั้น ไม่ปรากฏลายมือชื่อโจทก์ จึงถือเป็นฟ้องที่ไม่มีลายมือชื่อโจทก์ ไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (7) หากศาลชั้นต้นตรวจพบข้อผิดพลาดดังกล่าวก็จะใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 สั่งให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้องหรือยกฟ้อง หรือไม่ประทับฟ้องได้ แต่ถ้าศาลชั้นต้นสั่งประทับฟ้อง และดำเนินกระบวนการพิจารณาจนคดีขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์ ภาค 9 แล้ว การที่จะสั่งให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้องหรือไม่ประทับฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 วรรคหนึ่ง ย่อมล่วงเลยเวลาที่ปฏิบัติได้เพราะศาลชั้นต้นได้สั่งประทับฟ้อง และดำเนินกระบวนการพิจารณาจนเสร็จสิ้นแล้ว ทั้งกรณีดังกล่าวไม่เข้าเหตุตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 208 (2) ที่จะสั่งให้ศาลชั้นต้นทำการพิจารณา และพิพากษาใหม่ตามรูปคดี ศาลอุทธรณ์ภาค 9 ย่อมไม่มีวิธีปฏิบัติเป็นอย่างอื่นนอกจากต้องพิพากษายกฟ้องโจทก์”

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวเมื่อวิเคราะห์แล้ว จะเห็นได้ว่า ศาลฎีกาเห็นว่าการตรวจฟ้องนั้น หากศาลจะสั่งให้แก้ไขความบกพร่องในเรื่องรูปแบบนั้น จำกัดเวลาอยู่เพียงเฉพาะก่อนศาลประทับฟ้องเท่านั้น หากศาลมาตรวจพบหลังจากที่ศาลประทับฟ้องไปแล้วศาลจะไม่สามารถสั่งให้แก้ไขข้อบกพร่องได้ และจากการวินิจฉัยของศาลฎีกา แสดงให้เห็นว่าศาลมองเรื่องความบกพร่องดังกล่าวเป็นหน้าที่ของคู่ความในการดำเนินคดีอาญาที่จะต้องดำเนินการให้ถูกต้อง การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลดังกล่าวไม่เป็นไปตามหลักการค้นหาความจริงโดยรัฐ กล่าวคือ หากศาลเห็นถึงความบกพร่องดังกล่าวที่น่าที่จะทำการแก้ไขให้ถูกต้องได้ การยกฟ้องเพราะความบกพร่องในเรื่องรูปแบบจึงส่งผลกระทบต่อการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งกรณีเช่นนี้ ศาลสูงควรมีคำสั่งย้อนสำนวนกลับคืนมายังศาลชั้นต้นเพื่อให้โจทก์ลงลายมือชื่อให้ถูกต้องและเมื่อมีการลงลายมือชื่อถูกต้องแล้วจึงยกข้อคดีดังกล่าวขึ้นพิจารณาต่อไป แทนที่จะยกฟ้อง ทั้งนี้เนื่องจากแม้ศาลจะมีคำสั่งย้อนสำนวนให้ศาลล่างดำเนินการให้โจทก์ลงลายมือชื่อให้ถูกต้อง คำสั่งดังกล่าวก็มีได้ส่งผลให้จำเลยเสียเปรียบในรูปคดีอันเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายต่อจำเลยแต่ประการใด

ประกอบกับการที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยในคำพิพากษาฎีกาข้างต้นนั้นศาลฎีกามองว่าความบกพร่องดังกล่าวไม่ใช่เรื่องหน้าที่ของศาล ทั้งศาลฎีกาเห็นว่ากรณีดังกล่าวไม่ต้องด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 208 (2) ที่จะสั่งให้ศาลชั้นต้นทำการพิจารณาและพิพากษาใหม่ตามรูปคดี ผู้เขียนเห็นว่าคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวอาจก่อให้เกิดปัญหาการยกฟ้องทางเทคนิค และถือเป็นช่องทางในการทุจริตในการล้มคดีของบุคคลบางจำพวกได้

โดยหลักวิธีพิจารณาความอาญานั้น ศาลสูงไม่มีอำนาจแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่างโดยพลการ เว้นแต่จะได้มีการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาของศาลล่างที่เกิดจากความผิดพลาดบกพร่องในการวินิจฉัยและตั้งคดี ไม่ว่าจะเป็นการใช้กฎหมายผิด เช่น การใช้กฎหมายที่ถูกยกเลิกไปแล้วมาลงโทษบุคคลหรือลงโทษบุคคลไม่ครบถ้วนตามกฎหมาย หรืออาจเป็นการฟังข้อเท็จจริงผิดซึ่งการฟังข้อเท็จจริงผิดนี้อาจเกิดขึ้นได้หลายประการ เช่น การสืบพยานหลักฐานไม่ละเอียดครบถ้วน การสรุปข้อเท็จจริงผิดหรือพยานหลักฐานที่นำมาใช้ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานที่ยังคลุมเครืออยู่ ซึ่งนำมาสู่ความบกพร่องในการตัดสินชี้ขาด การอุทธรณ์หรือฎีกาพิพากษาจึงเป็นสิ่งจำเป็น เป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้อง ในเนื้อหาและการพิจารณาที่ไม่ถูกต้อง ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันในการอำนวยความยุติธรรม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 208 (2) ใช้ในกรณีที่ศาลสูงไม่ว่าจะเป็นศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะสั่งให้ศาลล่างทำการพิจารณาพิพากษาหรือสั่งใหม่เนื่องจากศาลล่างมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณา จากความข้างต้นจะเห็นได้ว่ามูลเหตุที่ศาลสูงจะสั่งยกเลิกกระบวนการพิจารณาที่มีชอบของศาลล่างต่อการกระทำใดๆ ในทางคดีได้อย่างกว้างขวาง

อย่างไรก็ดี การตรวจฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 นั้น เป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ถูกต้องเมื่อศาลผิดหลงในเรื่องการตรวจฟ้อง โดยสั่งประทับฟ้องนำคดีเข้าสู่การพิจารณาโดยที่ฟ้องดังกล่าวนั้นมีความบกพร่องในเรื่องของรูปแบบ เมื่อการตรวจฟ้องดังกล่าวถือเป็นหน้าที่ของศาลล่างจึงถือเป็นการดำเนินกระบวนการศาลสูงย่อมมีอำนาจสั่งให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้ และเมื่อพิจารณากระบวนการก่อนศาลจะประทับฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 นั้น ไม่ใช่เรื่องของคู่ความ หากศาลผิดหลงหรือบกพร่องในเรื่องการตรวจฟ้องหรือไม่ได้สั่งให้มีการไต่สวนมูลฟ้อง กรณีราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา จึงปราศจากข้ออ้างที่จะพิพากษายกฟ้องโจทก์ได้ เพื่อรักษาระบบการไต่สวนให้ดำรงอยู่ จึงควรพิพากษายกคำพิพากษาศาลล่างเสียและดำเนินการให้ถูกต้อง

ผู้เขียนเห็นว่า การตรวจคำฟ้องนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องในทางพิจารณา เพราะเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยเงื่อนไขในการดำเนินคดีหรือเงื่อนไขในการระงับคดี และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 ได้กำหนดให้อำนาจศาลในการตรวจคำฟ้องของโจทก์ไว้โดย

เฉพาะ ดังนั้น ศาลฎีกาควรที่จะหยิบยกประเด็นดังกล่าวขึ้นมาวินิจฉัย เพราะถือว่าเป็นความผิดพลาดทางด้านวิธีพิจารณา ซึ่งเป็นหน้าที่ของศาลในการที่จะต้องตรวจคำฟ้องว่ามีความถูกต้องหรือไม่ เพียงใด แต่เมื่อมีความผิดพลาดบกพร่องเกิดขึ้น โจทก์อาจยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกามีคำสั่งให้เพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่มีชอบนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 และขอให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาใหม่ได้

กล่าวโดยสรุป การตรวจฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 161 นั้น ถือเป็น การดำเนินกระบวนการที่เป็นหน้าที่ของศาลจะต้องตรวจสอบถึงความถูกต้องของคำฟ้องว่าถูกต้อง ทั้งในรูปแบบและเนื้อหาหรือไม่ เมื่อความบกพร่องในเรื่องของรูปแบบนั้น ศาลตรวจแล้วไม่พบ ไม่ว่าจะ เป็นเพราะความผิดพลาด ไม่ระวัง หรือผิดพลาดอย่างไรก็ตาม แต่กรณีศาลสั่งประทับฟ้อง หากคู่ความตรวจพบ คู่ความมีสิทธิที่จะขอให้ศาลเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ศาลสั่งประทับฟ้องไว้และมีคำสั่งให้โจทก์ลงลายมือชื่อเพื่อให้ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158(7) หรือหากศาลชั้นต้นตรวจพบความผิดพลาดดังกล่าว ศาลชั้นต้นก็มีอำนาจที่จะเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ และสั่งให้โจทก์ลงลายมือชื่อในคำฟ้องให้ถูกต้อง หรือความบกพร่องดังกล่าวไปตรวจพบในชั้นศาลสูง ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี ก็สามารถมีคำสั่งให้ศาลล่างดำเนินกระบวนการใหม่ โดยการให้ศาลล่างสั่งให้โจทก์ลงลายมือชื่อให้ถูกต้อง หรือหากศาลฎีกาพิพากษายกฟ้องเพราะเหตุไม่ลงลายมือชื่อ โจทก์ โจทก์สามารถยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาให้ศาลฎีกาเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 ประกอบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 และขอให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาใหม่ได้ เพราะเนื่องจากการแก้ไขดังกล่าวเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยมิใช่ประเด็นสำคัญแห่งคดีซึ่งอาจตัดสินการแพ้ชนะในคดีได้ กล่าวคือ แม้ศาลจะมีคำสั่งให้โจทก์ลงลายมือชื่อในคำฟ้องให้ถูกต้องในการพิจารณาในศาลสูงก็ตาม เมื่อโจทก์ได้ลงลายมือชื่อในคำฟ้องถูกต้องแล้ว ก็เป็นเพียงการที่โจทก์ได้ดำเนินการแก้ไขให้คำฟ้องของตนมีรูปแบบถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ในส่วนของการพิสูจน์ความผิดของจำเลยเป็นเรื่องของข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานในคดีที่จะได้จากการนำสืบในชั้นพิจารณาเท่านั้น การแก้ไขดังกล่าวหาทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบในเชิงคดีของจำเลยแต่อย่างใดไม่ ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า การแก้ไขคำฟ้อง โดยการลงลายมือชื่อให้ถูกต้องดังกล่าวควรที่จะทำได้ในทุกชั้นศาลเมื่อพบความบกพร่องดังกล่าว ทั้งนี้ เนื่องจากการแก้ไขความบกพร่องดังกล่าวเป็นเพียงการแก้ไขความบกพร่องในส่วนของรายละเอียดเท่านั้นหาได้มีผลกระทบต่อรูปคดีแต่อย่างใด

2) ปัญหาการตรวจฟ้องในเนื้อหา

สำหรับปัญหาในการตรวจฟ้องในเนื้อหาในชั้นตรวจคำฟ้องนี้ คือ แม้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 จะให้อำนาจศาลในการตรวจคำฟ้องของโจทก์ได้ก็ตาม แต่ทางปฏิบัติแล้วโดยทั่วไปศาลมักจะยึดหลักว่า ศาลจะสั่งให้โจทก์แก้ไขฟ้องให้ถูกต้องก็ต่อเมื่อ ความไม่ถูกต้องนั้นเป็นเรื่องไม่ร้ายแรง และการสั่งแก้ไขไม่ทำให้จำเลยเสียเปรียบ โดยกระบวนการพิจารณาในชั้นตรวจคำฟ้องนี้ หากศาลเห็นว่าคำฟ้องของโจทก์มีข้อบกพร่องที่จะสั่งให้แก้ไขได้ ศาลก็จะมิคำสั่งตามมาตรา 161 ให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้อง หรือหากบกพร่องถึงขนาดไม่อาจสั่งให้แก้ฟ้องให้ถูกต้องได้ก็ต้องสั่งยกฟ้องหรือไม่ประทับรับฟ้อง สำหรับในกรณีที่คำฟ้องของโจทก์มีความบกพร่องในสาระสำคัญ หรือไม่ครบถ้วนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ฟ้องของโจทก์บรรยายไม่ครบองค์ประกอบความผิดในกรณีเช่นนี้ ศาลมักจะมีคำสั่งยกฟ้องของโจทก์เสียโดยไม่สั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องให้ถูกต้องเสียก่อนทั้งที่ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้โจทก์ดำเนินการแก้ไขคำฟ้องให้ถูกต้องได้ ซึ่งองค์ประกอบของคำฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 นั้น ในส่วนที่เป็นเนื้อหาหรือที่ถือว่าเป็นส่วนสาระสำคัญนั้นได้ถูกบัญญัติไว้ใน (5) และ (6) ซึ่งมีรายละเอียดที่สำคัญคือ ในมาตรา 158 (5) บัญญัติว่า คำฟ้องจะต้องมี

“การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้นๆ อีกทั้งบุคคลและสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควรเท่าที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี

ในคดีหมิ่นประมาทถ้อยคำพูด หนังสือ ภาพเขียนหรือสิ่งอื่นอันเกี่ยวกับข้อหมิ่นประมาท ให้กล่าวไว้โดยบริสุทธิ์หรือคิดมาทำยฟ้อง”

วัตถุประสงค์ของส่วนบรรยายฟ้องนี้ก็เพื่อให้จำเลยสามารถเข้าใจสิ่งที่ถูกกล่าวหาเพื่อที่จะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างถูกต้อง กล่าวคือ ส่วนบรรยายฟ้องนี้ก็คือ การแจ้งข้อหาในชั้นศาลให้แก่จำเลยทราบนั่นเอง ซึ่งมีสาระสำคัญ 4 ประการที่จะต้องระบุดังนี้²¹

1. การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ซึ่งได้แก่ การบรรยายข้อเท็จจริงทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำให้ครบตามองค์ประกอบความผิดในความผิดฐานที่ตนฟ้อง ทั้งองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน หากบรรยายไม่ครบองค์ประกอบความผิดแล้วก็จะถือว่าคำฟ้องนั้นเป็นคำฟ้องที่ไม่ถูกต้องและอาจถูกยกฟ้องได้ การใช้ถ้อยคำตามบทบัญญัติของกฎหมาย หรือที่มีความหมายตรงกัน ก็จะเป็นการหลีกเลี่ยงความบกพร่องของคำฟ้องได้

²¹ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. ก เล่มเดิม. หน้า 230.

2. ข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้นๆ ทั้งนี้ เพื่อให้จำเลยสามารถต่อสู้คดีได้อย่างถูกต้อง และเข้าใจข้อหาได้ดี

3. ข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่เกี่ยวกับบุคคลหรือสิ่งของ เพื่อให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีอาญา อาจเป็นผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย ผู้ร่วมกระทำผิดอื่น ๆ หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องไม่ว่าในฐานะใด สำหรับสิ่งของที่เกี่ยวข้องในคดี อาจเป็นกรรมของการกระทำ หรือสิ่งของที่ได้ใช้หรือได้มาจากการกระทำผิดก็ได้

4. การบรรยายข้อเท็จจริง และการกระทำทั้งหลายนั้น โจทก์จะต้องบรรยายพอสมควรเท่าที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดีด้วย ดังนั้น การบรรยายฟ้องจึงไม่จำเป็นต้องบรรยายอย่างละเอียดลออ หรือยืดยาวจนเกินไป หากบรรยายแล้วไม่อาจทำให้เข้าใจได้ก็เรียกว่าเป็น “ฟ้องเคลือบคลุม” และนอกจากนี้การบรรยายฟ้องทั้งหลายนี้ จะต้องบรรยายให้จำเลยที่ถูกฟ้องเข้าใจข้อหาได้ดีถูกต้อง และไม่มีลักษณะที่ขัดแย้งกันด้วย หากขัดแย้งกัน คำฟ้องก็เป็นคำฟ้องที่ไม่ชอบ

3) ปัญหาการบรรยายฟ้องในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

การจะฟ้องบุคคลใดว่ากระทำผิดอาญา โจทก์จะต้องฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดฐานใด เมื่อโจทก์เห็นว่าจำเลยมีความผิดฐานใดแล้วก็เป็นหน้าที่ของโจทก์ที่ต้องบรรยายฟ้องให้เห็นได้ว่าจำเลยกระทำความผิดฐานนั้น โดยที่ความผิดแต่ละฐานมีสาระสำคัญหรือองค์ประกอบความผิดแตกต่างกัน จะถือว่าโจทก์ฟ้องจำเลยในความผิดฐานหนึ่งฐานใดได้ โจทก์จะต้องบรรยายให้ครบองค์ประกอบความผิดฐานนั้นหากบรรยายขาดองค์ประกอบความผิด ฟ้องของโจทก์จะไม่สมบูรณ์²² แต่การบรรยายให้ครบองค์ประกอบความผิดนั้นการใช้ถ้อยคำของกฎหมายในบทบัญญัติในมาตราที่บัญญัติว่าเป็นความผิดโดยครบถ้วนจึงเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติเพื่อหลีกเลี่ยงความบกพร่อง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ถ้าไม่ใช้คำของกฎหมายแล้ว ฟ้องจะต้องเสียไปทั้งหมด หากโจทก์ก็ใช้ถ้อยคำอื่นแสดงความหมายได้ตรงตามความหมายของบทมาตรานั้น ฟ้องของโจทก์ก็เป็นใช้ได้ เมื่อไปเปรียบเทียบกับกรบรรยายฟ้องของต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นอังกฤษหรือสหรัฐอเมริกานั้น ซึ่งทั้งสองประเทศก็ใช้หลักการที่ว่าจะต้องบรรยายการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาโดยในการบรรยายนั้น การเสนอร่างฟ้อง (Indictment) ก็ต้องหลีกเลี่ยงการบรรยายฟ้องโดยใช้คำทางเทคนิค ซึ่งทำให้ได้ว่าการบรรยายฟ้องนั้นจะต้องบรรยายฟ้องเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้าใจข้อหาที่ตนถูกฟ้องได้ดี

แต่เมื่อไปพิจารณาประกอบกับคำฟ้องของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแล้ว จะเห็นว่าคำฟ้องนั้นมีรูปแบบการบรรยายฟ้องที่ต่างออกไปจากประเทศไทยพอสมควรกล่าวคือ

²² คณิต ภาไชย. (2543). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 19.

การบรรยายฟ้องในคดีอาญา จะต้องมีการเปิดเผยข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในคดีให้สมบูรณ์ กล่าวคือจะต้องมีการแสดงถึงข้อเท็จจริงอันเป็นรายละเอียดและแสดงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลย ถิ่นที่กำเนิด ที่อยู่อาศัย อาชีพ การสมรส ลักษณะของผู้กระทำความผิดโดยละเอียดและแสดงถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด นอกจากนี้ในคำฟ้องคดีอาญาของเยอรมนี จะมีการกล่าวถึงพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในคดีด้วย เป็นการเปิดเผยอย่างสมบูรณ์ถึงคดีที่กล่าวหาตลอดจนพยานหลักฐานในคำฟ้อง ด้วยกันทั้งสิ้น นอกจากนี้ คำฟ้องในคดีอาญาจะต้องปรากฏถึงผลการสอบสวน (Ermittlungsergebnis)²³ ด้วย

จะเห็นได้ว่า การบรรยายฟ้องของในต่างประเทศ ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี นั้นต่างกับการบรรยายฟ้องของประเทศไทยอยู่ 2 ประการคือ

1) การบรรยายฟ้องของประเทศไทยนั้นเป็นการบรรยายฟ้องให้ครบองค์ประกอบความผิดเท่านั้น โดยไม่มีข้อเท็จจริงในทางคดีให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบอย่างเพียงพออาจจะส่งผลกระทบต่อความเข้าใจในฟ้องของผู้ถูกกล่าวหาได้เพราะว่าผู้ถูกกล่าวหาจะสามารถเข้าใจข้อเท็จจริงที่ตนถูกฟ้องได้ก็อาจจะอยู่ในชั้นพิจารณาของศาล ทำให้สิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหาถูกระทบกระเทือนเป็นอย่างมาก ในขณะที่การบรรยายฟ้องของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นเป็นการบรรยายฟ้องถึงเรื่องราว ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด รวมไปถึงรายละเอียดแวดล้อมในคดี การบรรยายฟ้องแบบนี้จะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถเข้าใจเรื่องราวทั้งหมดที่เกิดขึ้น ซึ่งทำให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และจากการบรรยายฟ้องแบบนี้ของเยอรมนีจึงไม่เกิดเรื่องฟ้องเคลือบคลุมได้เลย

2) การบรรยายฟ้องของประเทศไทยนั้นมีลักษณะการบรรยายฟ้องเหมือนกับการบรรยายฟ้องของประเทศในกลุ่ม Common Law กล่าวคือ เป็นการบรรยายฟ้องให้ครบตามฐานความผิดที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเท่านั้น ซึ่งการบรรยายฟ้องแบบนี้อาจจะเกิดผลเสียต่อมาในชั้นพิจารณาตัดสินคดีซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวในข้อต่อไป ในขณะที่การบรรยายฟ้องของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นเป็นการบรรยายฟ้องในลักษณะการกล่าวหาเป็นแบบการกระทำความผิดมิใช่ลักษณะฐานความผิดเหมือนอย่างประเทศในกลุ่ม Common Law หากแต่ในคำฟ้องของ

---

²³ ปิยะ ศรีวิริยะ, “รายงานการเก็บข้อมูลการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานในคดีอาญา: การเปิดเผยพยานบุคคล โดยให้อำนาจคู่ความร้องขอต่อศาลให้คู่ความอีกฝ่ายเปิดเผยพยานเพิ่มเติมในประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law กรณีศึกษาเฉพาะสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น,” โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยาน, สถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม หน้า 13-15.

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะปรากฏข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลยตามที่ได้เกิดขึ้น

ในกลุ่ม Common Law ในชั้นการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น หากฟ้องของโจทก์นั้นไม่สามารถลงโทษจำเลยได้ แต่ในทางพิจารณาฟังได้ว่าเป็นความผิดที่ไม่ได้ฟ้อง โดยหลักแล้วศาลต้องยกฟ้องหากข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างในฟ้องแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณาในส่วนที่เป็นสาระสำคัญและเป็นผลเสียหายกับจำเลยตามหลัก “จำเลยไม่อาจถูกลงโทษในความผิดอื่นที่มีลักษณะแตกต่างไปจากที่ได้กล่าวในคำฟ้อง” (At common law a prisoner may not convicted of an offence of an entirely different character from that charged in the indictment) แต่หากเป็นเรื่องข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในฐานะความผิดนั้นตามแนวคิดของ Common Law นั้นถือว่าในกรณีที่ฟ้องผู้ถูกกล่าวหาในความผิดอาญาฐานหนึ่งจะลงโทษผู้ถูกกล่าวหาในความผิดอีกฐานหนึ่งไม่ได้ โดยมีข้อยกเว้นคือ ในความผิดที่ร้ายแรงน้อยกว่าความผิดที่ได้ฟ้อง (Lesser offence than charged) ถ้าอัยการในฟ้องได้ครอบคลุมไปถึงก็สามารถลงโทษจำเลยในความผิดที่ร้ายแรงน้อยกว่านั้นได้ หลักเกณฑ์นี้เรียกว่า “Lesser included offence doctrine”²⁴

โดยหลักการดังกล่าวมีขึ้นด้วยเหตุผลที่จะป้องกันข้อบกพร่องเกี่ยวกับการกล่าวหาและการพิสูจน์ได้ ในกรณีที่องค์ประกอบของกฎหมายบางความผิดที่ได้ฟ้องไม่สามารถพิสูจน์ให้ปรากฏได้ ด้วยเหตุนี้เอง แม้ไม่อาจพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามที่กล่าวหาได้ทั้งหมด แต่ถ้าข้อเท็จจริงที่พิสูจน์ได้ประกอบเป็นความผิดที่สามารถลงโทษได้ตามกฎหมาย จำเลยก็อาจถูกลงโทษได้ นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติที่กำหนดข้อยกเว้นหลักดังกล่าวด้วยเช่น The criminal Act 1962 มาตรา 6 (2) ได้กำหนดให้ความผิดฐานฆ่าคนตายลูกขุนอาจตัดสินว่าจำเลยมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา ตาม The Offences against the person Act.1861. หรือตาม The Sexual offence Act, 1956., Prevention of offence Act, 1891, Larceny Act, 1916 และ Criminal Procedure Act, 1851. กรณีถูกฟ้องว่าเจตนากระทำความผิด ผู้ถูกกล่าวหาอาจถูกลงโทษในฐานะพยายามกระทำความผิดนั้นได้ ซึ่งกรณีของประเทศไทยนั้นเมื่อพิจารณาแล้วของประเทศไทยก็ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 เป็นเครื่องมือในการแก้ไขเวลาที่มีข้อเท็จจริงในฐานะความผิดแตกต่างกับฟ้อง ในขณะที่ของประเทศเยอรมนีนั้น ถือหลัก”การกระทำในทางเหตุการณ์เดียวกัน” (Geschichtlicher Vorgang) กล่าวคือ ศาลมีอำนาจที่จะลงโทษจำเลยสำหรับการกระทำความผิดที่กล่าวมาในฟ้อง โดยคำว่า “การกระทำ” หมายถึง เหตุการณ์ในทางประวัติศาสตร์เมื่อปรากฏว่าการกระทำที่ได้กล่าวอ้างมาในคำฟ้องกับการกระทำที่พิสูจน์ได้เป็นเหตุการณ์ในทางประวัติศาสตร์เดียวกัน

²⁴ พงษ์รัตน์ เกรือกลืน. (2528). ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในคดีอาญาของไทย. หน้า 87.

การคลาดเคลื่อนในข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างในคำฟ้องกับข้อเท็จจริงตามที่พิสูจน์ได้ ในเรื่องเวลาหรือสถานที่กระทำความผิด บุคคลที่ได้รับความเสียหาย หรือในข้อเท็จจริงอย่างอื่นๆ ก็ไม่ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องที่แตกต่างกันในสาระสำคัญ ส่วนกรณีข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องเกี่ยวกับฐานความผิดนั้น ตามกฎหมายของเยอรมนีถือหลักว่า ศาลไม่จำเป็นต้องผูกมัดกับฐานความผิดตามที่โจทก์ ได้เสนอมาในคำฟ้อง ซึ่งทำให้ศาลของประเทศเยอรมนีมีอำนาจที่จะลงโทษผู้ถูกกล่าวหาในฐานความผิดที่พิจารณาได้ความ และเพื่อมิให้เป็นการเสียเปรียบในแง่ข้อกฎหมายดังกล่าว ทั้งในทางปฏิบัติที่ศาลก็มีการเลื่อนการพิจารณาออกไปเพื่อให้โอกาสจำเลยที่จะเตรียมการในการต่อสู้คดี

4) ปัญหาการบรรยายฟ้องในส่วนที่เกี่ยวกับสถานที่ในการกระทำความผิด

สถานที่ในการกระทำความผิดนั้นถือองค์ประกอบที่สำคัญมากในส่วนที่เกี่ยวกับการบรรยายฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) โดยในส่วนนี้นั้น โจทก์จะต้องบรรยายฟ้องโดยมีสถานที่ในการกระทำความผิดด้วย หากบรรยายฟ้องมาไม่มีสถานที่ในการกระทำความผิดแล้ว โดยหลักเป็นฟ้องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่เป็นส่วนที่ศาลสามารถสั่งให้แก้ไขได้ แต่หากศาลสั่งให้โจทก์แก้ไขแล้ว โจทก์ไม่แก้ไขตามที่ศาลสั่งศาลก็จะทำการยกฟ้อง โจทก์ซึ่งการยกฟ้องนี้มีผลร้ายแรงถึงขนาดทำให้ฟ้องผู้ถูกกล่าวหาในการกระทำนั้นไม่ได้ กรณีถือได้ว่าศาลได้วินิจฉัยในเนื้อหาแห่งคดีแล้ว เป็นการวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง ต้องห้ามมิให้ฟ้องเป็นคดีใหม่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) แต่เมื่อไปพิจารณาถึงวิธีการร่างคำฟ้องของประเทศอังกฤษ²⁵ แล้วจะเห็นได้ว่าบรรยายเกี่ยวกับสถานที่ในการกระทำความผิดนั้น ในกรณีคดีส่วนใหญ่แล้วไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงสถานที่ในการกระทำความผิด โดยมีข้อยกเว้นว่าคดีที่สถานที่ในการกระทำความผิดถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการกระทำความผิด โจทก์ก็ต้องบรรยายไว้ด้วยเช่นความผิดฐาน Burglary ที่สถานที่ในการตัดช่องย่องเบาของผู้ถูกกล่าวหาเป็นองค์ประกอบสำคัญของความผิดฐานนี้²⁶ เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าในการกระทำความผิด เป็นองค์ประกอบความผิดแล้ว หากโจทก์ปลั้งผลไม่ได้บรรยายฟ้องในส่วนนี้ไปด้วยและแม้ศาลสั่งให้แก้ไขแล้ว โจทก์ไม่ได้แก้ไขไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็แล้วแต่ ศาลไทยไม่น่าที่ยกฟ้องโจทก์จนทำให้ไม่สามารถฟ้องเป็นคดีใหม่ได้ เพราะหากผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้หลงต่อสู้และเรื่องความแตกต่างกันในเรื่องสถานที่ในการกระทำความผิดแล้วก็น่าที่จะลงโทษได้

²⁵ www.cps.gov.uk/d_to_g/ .practice.

²⁶ R v Wallwork 42 CR.App.Rep.153 (Archbold 1-125).

คำว่า “จำเลยหลงต่อสู้” นั้น ไม่มีหนังสือฉบับใดให้ความหมายที่ชัดเจนนั้น แต่เมื่อพิจารณาจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาแล้วก็จะเห็นได้ว่า หากมีกรณีที่ข้อเท็จจริงในเรื่องสถานที่ในการกระทำความผิดในทางพิจารณาแตกต่างกับในคำฟ้องและจำเลยได้ให้การรับสารภาพตามฟ้องโจทก์ หรือมิได้ยกเอาข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันนั้นยกมาเป็นประเด็นข้อต่อสู้หรือต่อสู้ในประเด็นอื่น กรณีที่อาจถือได้ว่าจำเลยมิได้หลงต่อสู้ ศาลน่าจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้ แต่หากว่าผู้ถูกกล่าวหาได้ยกเอาข้อเท็จจริงที่โจทก์ฟ้องผิดไปหรือบกพร่องไปนั้นขึ้นเป็นประเด็นในการต่อสู้คดีของจำเลยก็จะถือได้ว่าจำเลยหลงต่อสู้แล้ว ศาลต้องพิพากษายกฟ้องเพราะเป็นกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่เข้าใจฟ้องของโจทก์ได้อย่างเต็มที่นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม แม้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 จะได้กำหนดไว้ว่า คำฟ้องของโจทก์จะต้องบรรยายเกี่ยวกับเวลาและสถานที่กระทำความผิดไว้ก็ตาม แต่เห็นว่า เวลาและสถานที่ในการกระทำความผิดนั้น ไม่ถือว่าเป็นสาระสำคัญในการบรรยายคำฟ้อง กล่าวคือ เวลาและสถานที่ในการกระทำความผิดของจำเลยถือเป็นเพียงรายละเอียดที่สามารถนำสืบได้ในชั้นพิจารณา และนอกจากนี้โดยทั่วไปแม้จะปรากฏว่าโจทก์มิได้ทราบถึงเวลาและสถานที่ในการกระทำความผิดของจำเลยโดยแน่ชัด กฎหมายก็ให้อำนาจโจทก์ที่จะฟ้องคดีอาญาเพื่อให้จำเลยต้องรับโทษจากการกระทำผิดอาญานั้นๆ ได้ โดยโจทก์อาจบรรยายฟ้องว่า “วันเวลาและสถานที่ใดไม่ปรากฏชัดในคำฟ้อง” ส่วนรายละเอียดโจทก์อาจนำสืบในชั้นพิจารณาได้ แนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการบรรยายคำฟ้องโดยมิได้ระบุสถานที่ในการกระทำความผิดของจำเลยนั้น ในอดีตถือว่าการที่โจทก์มิได้ระบุเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ในการกระทำความผิดถือว่าโจทก์บรรยายฟ้องขาดตกบกพร่องในส่วนที่เป็นสาระสำคัญซึ่งส่งผลให้คำฟ้องของโจทก์เป็นคำฟ้องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและเสียไป ซึ่งเกิดความเสียหายต่อผู้เสียหายเป็นอย่างมาก จึงถือว่าเป็นการยกฟ้องทางเทคนิคที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้เสียหาย ในปัจจุบันศาลฎีกาได้มีการวางหลักเอาไว้ว่าการบรรยายฟ้องที่ขาดวันเวลาหรือสถานที่ เป็นเป็นเพียงคำฟ้องที่เคลือบคลุม ศาลมีอำนาจสั่งให้โจทก์แก้ไขได้ในชั้นตรวจรับคำฟ้องตามมาตรา 161 และโจทก์อาจใช้สิทธิขอแก้ไขคำฟ้องที่เคลือบคลumnนั้นให้ชัดเจนขึ้น กลายเป็นฟ้องที่บริบูรณ์ได้ อีกทั้งหากศาลพิพากษายกฟ้องเพราะเหตุฟ้องเคลือบคลุมย่อมเป็นการที่พิพากษายกฟ้องโดยที่ศาลยังมีได้วินิจฉัยเนื้อหาของความผิดตามฟ้องถือไม่ได้ว่าศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด ในความผิดซึ่งได้ฟ้อง อันจะทำให้การนำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามมาตรา 39 (4) แต่อย่างไร โจทก์ย่อมยื่นฟ้องจำเลยใหม่ได้ ไม่เป็นฟ้องซ้ำ

สำหรับกรณีที่โจทก์บรรยายฟ้องขาดองค์ประกอบความผิดนั้น ในปัจจุบันถือว่าการบรรยายฟ้องดังกล่าวเป็นการบรรยายฟ้องที่ขาดตกบกพร่องในส่วนที่ถือว่าเป็นสาระสำคัญซึ่งส่งผลให้ศาลต้องมีคำสั่งยกฟ้องของโจทก์เท่านั้น ในกรณีที่ศาลตรวจคำฟ้องของโจทก์แล้วพบว่าฟ้องของ

โจทก์บรรยายฟ้องขาดองค์ประกอบความผิด ในกรณีเช่นนี้ศาลไม่มีอำนาจสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องให้ถูกต้องได้ และโจทก์ก็ไม่มีสิทธิในการยื่นคำร้องเพื่อขอแก้ไขคำฟ้องดังกล่าวให้บริบูรณ์ได้ด้วย ซึ่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าวอาจส่งผลเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ และถือว่ากระบวนการพิจารณาดังกล่าวถือเป็นกระบวนการพิจารณาในชั้นของการตรวจคำฟ้องของศาลเท่านั้น ยังมีได้ก้าวล่วงเข้าไปวินิจฉัยในส่วนของเนื้อหาคดีแต่อย่างใด ดังนั้น การที่กฎหมายห้ามมิให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์ขอแก้ไขคำฟ้องและห้ามมิให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องโดยศาลต้องมีคำสั่งยกฟ้องของโจทก์เท่านั้น และมีผลถือว่าศาลได้มีคำวินิจฉัยชี้ขาดในเนื้อหาคดีแล้ว ทั้งที่ศาลยังมีได้วินิจฉัย ในส่วนของเนื้อหาคดีว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่จึงอาจส่งผลให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากการกระทำความผิดได้โดยมิได้ผ่านการพิจารณาคดีว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่อย่างแท้จริง เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีที่โจทก์บรรยายฟ้องโดยไม่ระบุวันเวลาหรือสถานที่เกิดเหตุแล้วจะพบว่าได้ว่าในชั้นตอนดังกล่าวเป็นกระบวนการพิจารณาในชั้นตรวจคำฟ้องเดียวกัน ซึ่งในกรณีที่โจทก์บรรยายฟ้องขาดตกพร่องในส่วนขอวันเวลาและสถานที่ในการกระทำความผิดนั้น โจทก์ยังมีสิทธิที่จะขอแก้ไขคำฟ้องให้ถูกต้องได้ ทั้งๆที่การบรรยายฟ้องขาดตกพร่องในทั้งสองเรื่องนั้นเป็นรายละเอียดที่สามารถนำสืบในชั้นพิจารณาได้คู่กัน ดังนั้น กรณีที่โจทก์บรรยายคำฟ้องขาดองค์ประกอบความผิดนั้นกฎหมายควรกำหนดให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องหรือกำหนดให้โจทก์สามารถที่จะขอแก้ไขคำฟ้องให้ถูกต้องบริบูรณ์ได้เช่นเดียวกัน

ในการบรรยายฟ้องซึ่งไม่มีวันเวลาหรือสถานที่ มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ศาลอนุโลมให้นำหมายขังในสำนวนเป็นส่วนประกอบของคำฟ้อง คำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว ได้แก่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 491/2534 ซึ่งศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า

“ฟ้องโจทก์ระบุว่าสถานที่เกิดเหตุ คือบริเวณบริษัท ค. แม้มิได้ระบุว่าบริษัทดังกล่าวตั้งอยู่ที่ใดก็ตามแต่ในตอนท้ายของคำฟ้องได้กล่าวไว้ว่า ระหว่างสอบสวนจำเลยถูกควบคุมตัวอยู่ตามหมายขังของศาลชั้นต้นในคดีหมายเลขคำที่ พ.812/2533 ซึ่งพออนุโลมได้ว่าเป็นส่วนประกอบของคำฟ้องและปรากฏว่าในสำนวนคดีดังกล่าวซึ่งติดอยู่ตอนหน้าของสำนวนคดีนั้นตามคำร้องของพนักงานสอบสวนที่ขอฝากขังจำเลยในขณะที่เป็นผู้ต้องหาได้ระบุสถานที่เกิดเหตุที่บริษัทดังกล่าวว่าอยู่ที่ตำบลสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และจำเลยได้รับสำเนาคำร้องฉบับนี้ไปแล้ว จำเลยยอมเข้าใจได้ว่าเหตุคดีนี้เกิดที่ใดจึงให้การรับสารภาพ ฟ้องของโจทก์เป็นฟ้องที่สมบูรณ์ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) แล้ว”

ภายหลังจากที่ได้มีคำพิพากษาของฎีกาที่ 491/2534 วางแนวบรรทัดฐานเพื่อแก้ไขปัญหากรณีที่คำฟ้องของโจทก์ขาดตกพร่องไม่บรรยายรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 โดยพิพากษาให้อนุโลมถือว่าหมายขังจำเลย

เป็นส่วนประกอบของคำฟ้อง ซึ่งส่งผลให้คำฟ้องของโจทก์ซึ่งบกพร่องกลายเป็นคำฟ้องที่สมบูรณ์ ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) แล้วในระบอบต่อมาศาลฎีกาก็ยังคง ยึดถือแนวคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวเพื่อแก้ไขปัญหาคำฟ้องไม่บริบูรณ์ต่อเนื่องมา โดยได้มีคำ พิพากษาฎีกาซึ่งวินิจฉัยในทำนองเดียวกันออกมาเป็นลำดับ ดังนี้

“คำพิพากษาฎีกาที่ 1222/2546 แม้คำฟ้องคดีนี้จะมีได้ระบุถึงสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำ ผิดไว้ก็ตาม แต่ในตอนท้ายของคำฟ้องโจทก์ได้บรรยายว่า ระหว่างสอบสวนจำเลยถูกควบคุมตัวอยู่ ตามหมายขังของศาลชั้นต้นในคดีอาญาหมายเลขคำที่ 17/2540 ซึ่งพออนุโลมได้ว่าเป็น ส่วนประกอบของคำฟ้องโดยไม่ต้องคำนึงว่าคำร้องขอฝากขังเป็นเรื่องของพนักงานสอบสวนอัน จะเกี่ยวข้องกับโจทก์หรือไม่ เมื่อปรากฏว่าคำร้องขอฝากขังได้ระบุสถานที่เกิดเหตุไว้แล้วซึ่งจำเลย ได้รับสำเนาไม่ได้โต้แย้งคัดค้าน คำฟ้องของโจทก์จึงสมบูรณ์ชอบด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 158(5)”

“คำพิพากษาฎีกาที่ 444/2550 แม้คำฟ้องของโจทก์มิได้ระบุถึงวันที่หรือเวลาที่อ้างว่า จำเลยกระทำความผิด แต่ในตอนท้ายของคำฟ้องโจทก์ได้บรรยายว่า พนักงานสอบสวนได้ยื่นคำ ร้องขอผิดฟ้องและฝากขังจำเลยไว้ต่อศาลแล้ว โดยได้แนบคำให้การจำเลยในชั้นสอบสวนซึ่งจำเลย ให้การถึงวันเวลาที่จำเลยเสพแอมเฟตามีนตามคำร้อง ซึ่งพออนุโลมได้ว่าเป็นส่วนประกอบของคำ ฟ้อง เมื่อปรากฏว่าในสำนวนคดีอาญาซึ่งปรากฏอยู่ตอนหน้าของสำนวนคดีนี้นั้น ตามคำร้องของ พนักงานสอบสวนที่ขอผิดฟ้องและฝากขังจำเลยในขณะเป็นผู้ต้องหา ได้ระบุวัน เวลาที่เจ้าพนักงาน ตำรวจ ได้ตรวจพบผู้ต้องหา จึงได้นำตัวมาตรวจปัสสาวะกับสารเคมีเป็นสีม่วงซึ่งจำเลยไม่ค้าน จำเลย ย่อมเข้าใจได้ดีว่าวันที่หรือเวลาที่อ้างว่าจำเลยกระทำความผิดคือเมื่อใด จึงให้การรับสารภาพ คำฟ้องของโจทก์ย่อมสมบูรณ์ชอบด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158(5)

ข้อสังเกต คดีนี้ โจทก์บรรยายฟ้องว่า เมื่อวันเวลาใดไม่ปรากฏชัด จำเลยเสพเมทแอมเฟ ตามีน”

“คำพิพากษาฎีกาที่ 1778/2551 แม้คำฟ้องของโจทก์จะมีได้ระบุสถานที่ซึ่งเกิดการ กระทำความผิดไว้ก็ตาม แต่โจทก์ได้กล่าวไว้ตอนท้ายของคำฟ้องด้วยว่า ระหว่างสอบสวนจำเลย ทั้งสามถูกควบคุมตัวตามหมายขังของศาลชั้นต้นในคดีอาญาหมายเลขคำที่ ฝ. 137/2545 ซึ่งพอ อนุโลมได้ว่าเป็นส่วนประกอบของคำฟ้อง โดยไม่ต้องคำนึงว่าคำร้องขอฝากขังเป็นเรื่องของ พนักงานสอบสวนไม่เกี่ยวข้องกับโจทก์ดังที่จำเลยทั้งสามฎีกาหรือไม่ เพราะความมุ่งหมายของ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158(5) เพียงต้องการให้จำเลยทั้งสามทราบ รายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่อ้างว่าจำเลยทั้งสามได้กระทำผิดพอสมควรเท่าที่จะทำ ให้จำเลยทั้งสามเข้าใจข้อหาได้ดีเท่านั้น ทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่เกิดเหตุ ก็มีช่องค้ประกอบ

ความผิดอันจะต้องระงับให้ชัดเจนไว้ในคำฟ้องโดยเฉพาะ ดังนั้น เมื่อปรากฏว่าคำร้องขอฝากขังในสำนวนคดีอาญาหมายเลขดำที่ ผ.137/2545 ซึ่งอยู่ตอนท้ายของสำนวนนี้ได้มีรายละเอียดระบุสถานที่เกิดเหตุว่าเหตุเกิดที่บ้านเลขที่ 50 ถนนภูมิณรงค์ ตำบลสะเตง อำเภอเมืองยะลา และจำเลยทั้งสามได้ลงลายมือชื่อรับสำเนาคำร้องไว้ที่ด้านหลังคำร้องขอฝากขังดังกล่าวแล้ว ดังนี้ จำเลยทั้งสามย่อมจะเข้าใจได้ดีว่าเหตุคดีนี้เกิดขึ้นที่ใดและสามารถนำสืบต่อผู้ใดได้อย่างถูกต้อง ฟ้องโจทก์จึงเป็นฟ้องที่สมบูรณ์ชอบด้วย ป.วิ.อ. มาตรา 158(5)

คำขอผิดฟ้องหรือฝากขังจำเลยรวมทั้งเอกสารที่แนบมาท้ายคำขอ ถือเป็นส่วนประกอบของคำฟ้อง เมื่อปรากฏวันเวลากระทำความผิดในคำขอหรือเอกสารที่แนบมาแล้ว แม้คำฟ้องโจทก์จะมีได้บรรยายเวลากระทำความผิด ก็เป็นฟ้องที่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158(5)”

นอกจากแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาซึ่งให้ถืออนุโลมว่าคำร้องขอฝากขังและคำร้องขอผิดฟ้องในชั้นสอบสวนเป็นส่วนประกอบของคำฟ้องซึ่งส่งผลให้คำฟ้องของโจทก์ซึ่งไม่บริบูรณ์อันเนื่องมาจากคำฟ้องดังกล่าวมิได้ระบุนวันเวลาและสถานที่กระทำความผิดกลายเป็นคำฟ้องที่บริบูรณ์แล้ว ศาลฎีกายังได้เคยวินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 3977/2530 ว่าในความผิดฐานลักทรัพย์นั้น โดยปกติจะต้องระบุชื่อเจ้าของทรัพย์ซึ่งเป็นผู้เสียหายเพื่อให้จำเลยสามารถเข้าใจข้อหาได้ดีและสามารถต่อสู้ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 3977/2530 การฟ้องคดีในความผิดฐานลักทรัพย์โดยปกติจะต้องระบุชื่อเจ้าของทรัพย์เพื่อจำเลยจะต่อสู้คดีได้ แต่ถ้าไม่อาจทราบตัวเจ้าทรัพย์ที่แน่นอนได้ก็ไม่ต้องระบุชื่อเจ้าทรัพย์ เพียงแต่กล่าวไว้พอสมควรเท่าที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดีก็เป็นการเพียงพอแล้ว โจทก์บรรยายฟ้องในคดีความผิดฐานลักทรัพย์โดยมิได้ระบุชื่อเจ้าของทรัพย์ แต่เมื่ออ่านคำฟ้องโดยตลอดแล้วก็พอจะทราบได้ว่าผู้เสียหายที่เป็นเจ้าของทรัพย์คือผู้ใด โดยปรากฏชื่อเจ้าของทรัพย์อยู่ในคดีขอฝากขัง ซึ่งจำเลยน่าจะเข้าใจข้อหาได้ว่าทรัพย์ตามที่โจทก์ฟ้องเป็นของผู้ใด ฟ้องโจทก์ดังกล่าวจึงสมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5)

จะเห็นได้ว่า ตามแนวคำพิพากษาฎีกาที่กล่าวมานี้ ศาลฎีกาอนุโลมให้ถือว่าหมายขังในสำนวนเป็นส่วนประกอบของคำฟ้องและเมื่อพิจารณาประกอบกันจึงส่งผลให้คำฟ้องของโจทก์เป็นฟ้องที่ชอบด้วยกฎหมายไปโดยปริยาย ซึ่งการวินิจฉัยคดีดังกล่าวสอดคล้องกับหลักวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ถือว่าสำนวนการสอบสวนหรือสำนวนการไต่สวนซึ่งรวบรวมและบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไว้โดยผู้พิพากษาไต่สวนนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี โดยการค้นหาความจริงในระบบไต่สวนนั้นถือว่าเริ่มตั้งแต่ในชั้นสอบสวนหรือในชั้นไต่สวนถึงชั้นพิจารณาพิพากษาคดีตลอดมา โดยการค้นหาความจริงจะไม่เริ่มต้นเมื่อมีการ

ต่อผู้คิดกันระหว่างคู่ความในชั้นพิจารณาของศาลเช่นเดียวกับระบบกล่าวหา²⁷ ภารกิจในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญานั้นวัตถุประสงค์หลักเพื่อการค้นหาความจริงในคดีที่เกิดขึ้น ดังนั้น คำฟ้องและพยานหลักฐานในสำนวนที่เกิดขึ้นทั้งหมดถือเป็นเครื่องมือในการค้นหาความจริงในคดี หากปรากฏว่าในการวินิจฉัยคดีนั้นคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ เช่น คำฟ้องและพยานหลักฐานต่างๆ ในคดีแยกต่างหากจากกันอย่างเป็นเอกเทศ การค้นหาความจริงในคดีย่อมไม่สามารถที่จะกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและอาจส่งผลกระทบต่อรูปคดีได้ ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวผู้เขียนจะได้อธิบายต่อไป

---

²⁷ อุทัย อาทิวา. ข หน้าเดิม.